

FRA LIVET I DET STORE KGL. BIBLIOTEK

AF C. NYROP

Frederik III's Buste paa den gamle Sokkel i Biblioteket.

DET spøger i Biblioteket, sagde Artilleristerne, der ved Slutningen af det attende Aarhundrede stod paa Vagt ved Tøjhuset. De havde ved Nattetid set Noget bevæge sig deroppe. Og det saa Overbibliotekaren, Professor Moldenhawer, ogsaa, da han en Gang i Anledning af en lærd Strid ved et Aftenselskab hos Grosserer Peter Tutein var ilet op paa Biblioteket for at hente den Bog, der kunde afgøre Tvisten. Tutein boede paa Kjøbmagergade, saa Vejen var ikke lang; men det var dog henimod Midnat, da Moldenhawer efter at have lukket sig ind stod i den store Bibliotekssal. Maanen skinne og lod den lange Række Reoler, der stod foran Vinduerne, kaste deres rolige Skygger henover det tavlede Gulv. Han havde imidlertid ikke gjort mange Skridt, før han blev opmærksom paa en Skikkelse, ligesom et stort, loddent Dyr, der stadig vigende smuttede fra Reol til Reol, i Rummet mellem dem og den nærmeste Vinduesrække. Da den endelig, ved Salens Ende, standsede, saa Moldenhawer, at det var den med Hue og Pels udrustede Bibliotekssekretær, Dr. Friedrich Ekkard, der angst for den Kommende var flygtet fra Kontoret ind i Salen.

Særling, som den kundskabsrige Mand var, havde han for Vane nu og da at overnatte i Biblioteket for ikke at have den Ulejlighed at gaa hjem til sin ensomme Bolig.

Det maa have været et underligt Møde mellem Overbibliotekaren og Bibliotekssekretæren, der begge maatte give en Forklaring, og der er al Sandsynlighed for, at den fra begge Sider er bleven given paa Tysk. Den i Königsberg fødte Moldenhawer, der 1783 som teologisk Professor var kaldet fra Kiel til Kjøbenhavn, hvor han ved sine Forelæsninger benyttede sig af det latinske Sprog, lærte aldrig at tale rigtig Dansk, og Ekkard, der var født nede ved Kielerfjord i Frederiksort, altsaa i det allersydligste Sønderjylland (Dänischwald), havde i seks Aar, 1775-81, været Amanuensis ved Biblioteket i Göttingen, før han fik Ansættelse her. Moldenhawers Embedserklæringer ere affattede paa Tysk. Men det var der jo den Gang Intet at sige til. Danmark var et dansk-tysk Monarki, der væsentlig regeredes af Tysk-Interesserede. Det er derfor kun naturligt, at det Tyske spøgede ogsaa indenfor det store kongelige Biblioteks Mure, og dette Spøgeri har gjort sin Nytte. Biblioteket er derved blevet forunderlig rigt paa Datidens tyske Litteratur, selv i helt specielle Brancher, hvad jeg og Mange med mig mere end een Gang levende har paaskønnet. Moldenhawer var paa sin Vis — »i al sin Ubehagelighed«, siger en af hans yngre Medarbejdere, J. M. Thiele — en fortrinlig Bibliotekar. Og saa blev desuden under ham Biblioteket erklæret for et offentligt Bibliotek. 1793 blev det aabnet for Udlaan, og 1796 fik det en Læsesal i et Værelse, som det i samme Bygning anbragte saakaldte Kunstammer maatte afstaa. Det stakkels Kunstammer, som senere helt blev fortrængt! Lidt efter lidt erobrede Biblioteket den ganske Bygning for sine voksende Bogskatte.

Det var Danmarks lærdeste Konge, der havde ladet Bygningen opføre. Trods de trykkende Tider efter Krigen med Sverige og efter Kjøbenhavns langvarige Belejring ønskede Frederik III at faa et passende Lokale til sine Bøger, sine Kunstgenstande, Naturalier og Kuriositeter. 1655 blev Grundstenen lagt til den af den kongelige Bygmester Albertus Mathisen tegnede Bygning, der fik Plads paa Slotsholmen mellem Tøjhuset og Proviantgaarden. Den bestod af Stue, første og anden Sal. Stuen overlodes Tøjhuset, der her installerede Rækker af Skyts, som det kunde køre ud og ind med; istedenfor de nuværende Vinduer var der lige saa mange Porte, mellem hvilke der var anbragt smaa firkantede Vinduer. Paa første Sal skulde Biblioteket have Plads, paa anden Sal Kunstammeret. Bygningen fik dog kun et tarveligt Ydre, Tiden tillod ikke mere. Men sine kære Bøger vilde Kongen have værdigt anbragte. Den store Bibliotekssal blev ikke alene værd at se paa Grund af sine imponerende Forhold, men ogsaa paa Grund af sin virkelig fine Udsmykning. Med Vinduer til begge Sider strakte den sig omtrent gennem Bygningens hele Længde, ved hver af dens Ender var der endnu kun Plads til et lille Kabinet, der hvert for sig gik ud til en Egetræs Vindeltrappe. Den var 18 Alen bred, 9½ Alen høj og 125 Alen lang, et omløbende hvidmalet Galeri blev baaret af 66 hvidlakerede Søjler med rigt forgyldte korintiske Kapitæler, og Gulvet var lagt med sorte og hvide Marmorfliser.

Salen frembød et festligt Skue. Men det turde være et Spørgsmaal, om Frederik III nogensinde fik den at se i hele sin Pragt. Han døde i 1670. Og den af

PETER SCHUMACHER.
Fr. III's Bibliotekar 1663-1671.

WILLUM WORM.
Bibliotekar fra 1671-1704.

ham antagne Bibliotekar Peter Schumacher, den senere Greve af Griffenfeld, kom heller ikke til som Bibliotekar at raade i Salen. 1671 aftraadte han sit Embede til Professor Willum Worm, og det blev først denne, der i 1673 kunde vise det færdigt opstillede Bibliotek med bl. A. to store Globber over Himlen og Jorden for den næste Konge, Kristian V. Først i det nævnte Aar kunde den daglige Bibliotekargerning tage sin Begyndelse.

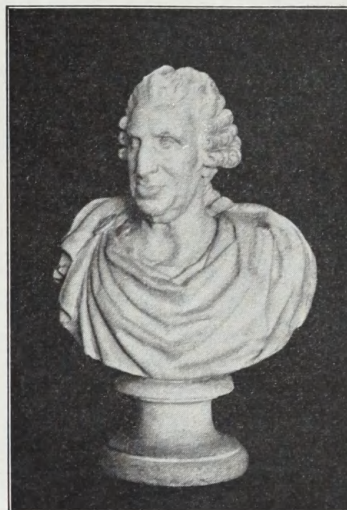
Den Gang var der c. 20,000 Bind; men herved blev Biblioteket ikke staaende. Det voksede og voksede. 1748 talte det mellem 60 og 70,000 Bind; ved Moldenhawers Tiltrædelse som Bibliotekar i 1788 sattes det til c. 100,000 Bind, og ved hans Død i 1823 endog til c. 300,000 Bind; i hans Tid forøgedes det med de rige Samlinger, der havde tilhørt Otto Thott og Suhm, med den Hjelmstjerneske Bogsamling og det Müllerske Pinakotek. Det gjaldt om at skaffe Plads og atter Plads, og saa blev der bl. A. stillet Reoler op paa Gulvet i den store Sal. Men hvad hjalp disse, Salens festlige Udseende saa skæmmende Opstillinger. Pladsen slog paa ingen Maade til. Saa blev da Löngangen, der mod Vest forbandt Biblio-

HANS GRAM. Bibliotekar fra 1730-48.

teket med Tøjhuset, nedreven og en Tilbygning opført under Arkitekt Zubers Ledelse (1781-85). Herved vandt Biblioteket to gode nye Sale, een paa første Sal ved Siden af Kabinettet, der tjente til Kontor, og een paa anden Sal i Flugt med Kunstammeret, der herved fik et saare farligt Naboskab. Foreløbigt kom det dog kun til at dreje sig om at inkorporere dets saakaldte Perspektivsal. Straks efter Kristiansborgs Brand i 1794 havde Biblioteket faaet overladt Tværbygningen, der forener Slottet med Biblioteksbygningen; men mellem Indgangen til denne Tværbygning og Bibliotekets nye Lokale paa anden Sal laa Perspektivsalen, til hvilken der var Indgang direkte fra Vindeltrappen. Den maatte da nødvendigvis erhverves af Biblioteket, og i den blev i 1796 den ovenfor nævnte Læsesal indrettet; den var kun en Del af den senere Læsesal, den Tredjedel af den, der laa nærmest henimod Tøjhuset.

Biblioteket trængte imidlertid stadig til Plads. Det ønskede snart at faa hele Kunstammeret. Biblioteksmændene vare opfyldte af denne Tanke, og een af dem, den senere Sekretær ved Kunstakademiet, Etatsraad J. M. Thiele mener at have givet et væsentligt Stød til, at Tanken blev Virkelighed. Han, der 1817 var bleven Volontær ved Biblioteket og 1820 Kopist ved Udlaanet, havde i et privat, selvfølgelig latinsk Disputerselskab forsvaret den Sætning »Museum regium esse delendum«, paa Dansk: Kunstammeret bør opløses. Dets Pulterkammersammenhobning af Kunstsager, Kostbarheder, Kuriositeter og Absurditeter burde benyttes til Dannelsen af flere selvstændige Samlinger, og levende opfyldt heraf kom han en Gang til at udtale disse Tanker for Statsminister Møsting, der udbød: »De har ved Gud Ret, min gode Ven; det er en god Idé; den skal jeg tage ad notam«. Og Thiele fortæller videre: »Da jeg et Par Uger efter stod paa min Post ved Udlaansprotokollen, traadte en Livree-Betjent ind, som skulde hilse fra Hans Excellence von Møsting, at Læsesalen skulde stilles til Disposition i nogle ugentlige Eftermiddagstimer for en Kommission, som dér skulde holde Møder.« Den skulde gøre Forslag til Kunstkam-

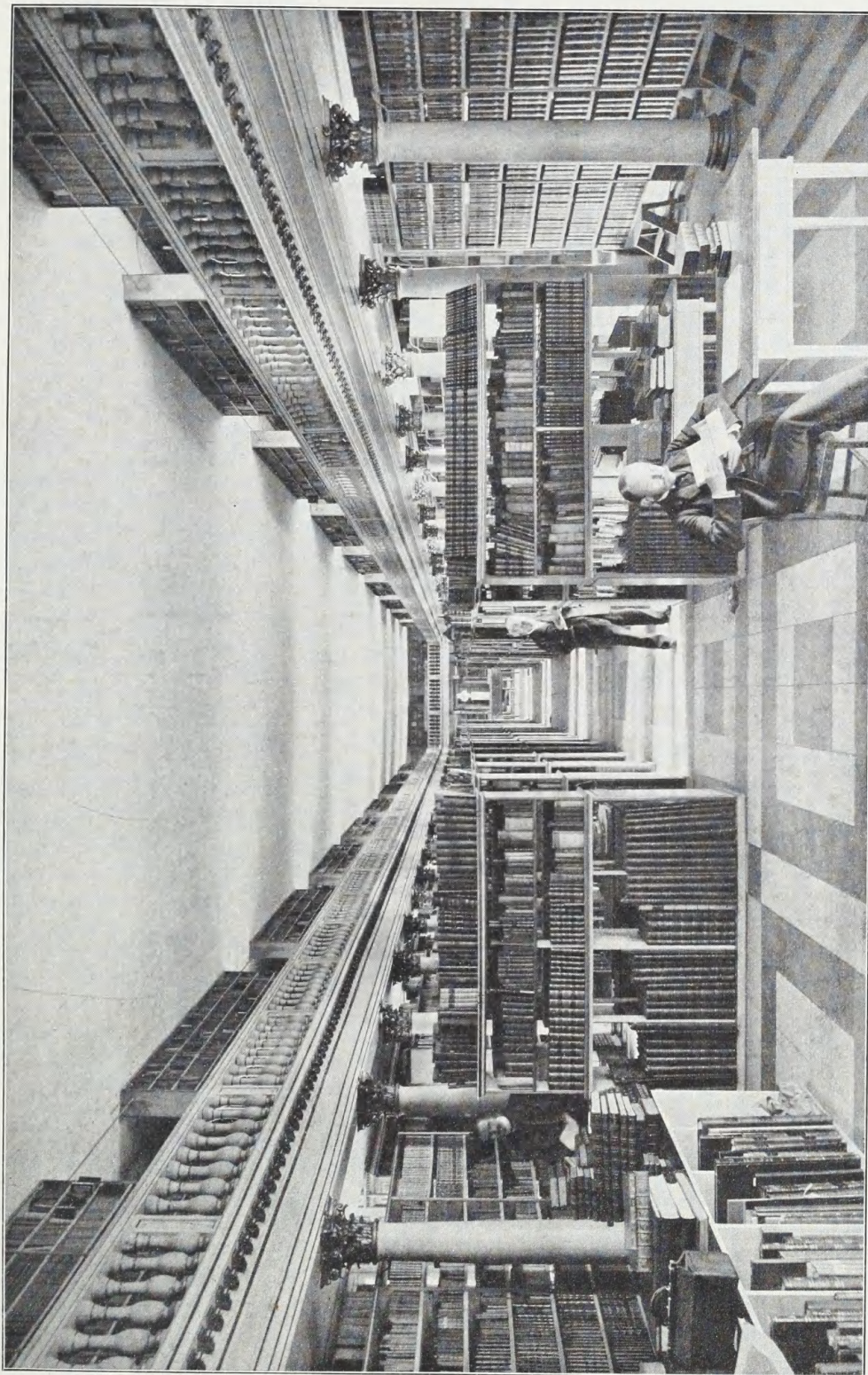
Grev OTTO THOTT.

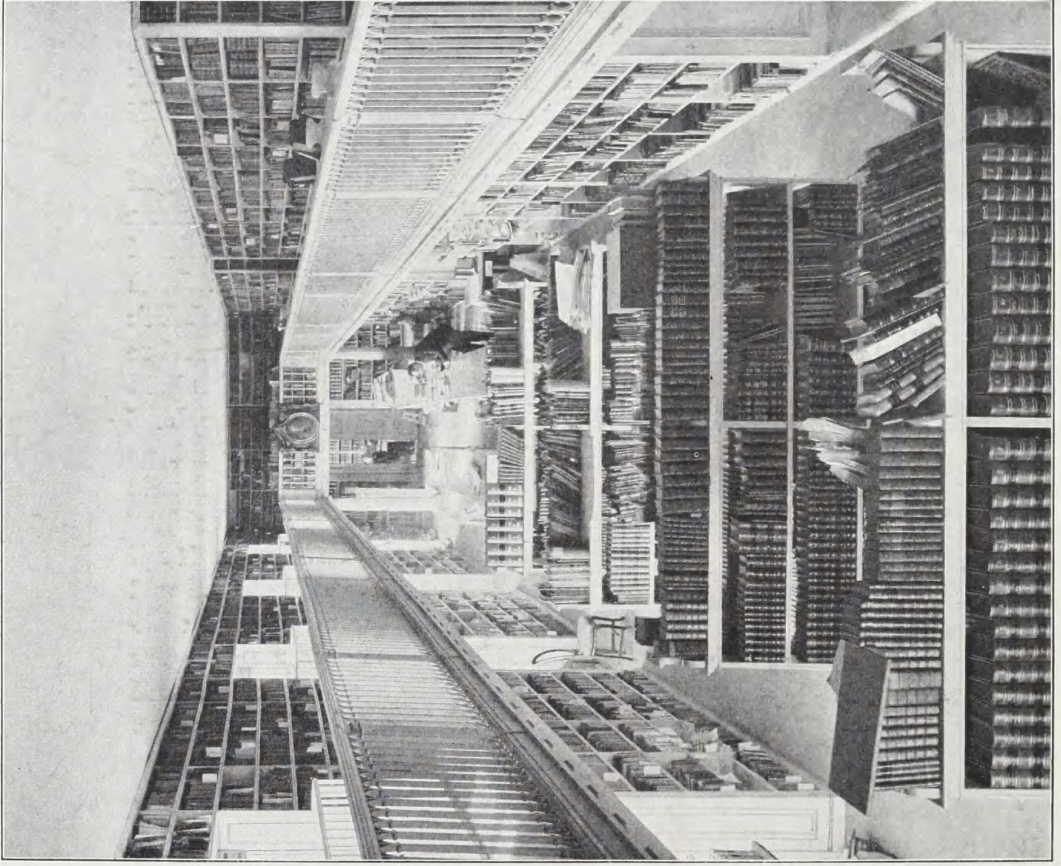
JON ERICHSEN. Bibliotekar fra 1780-87

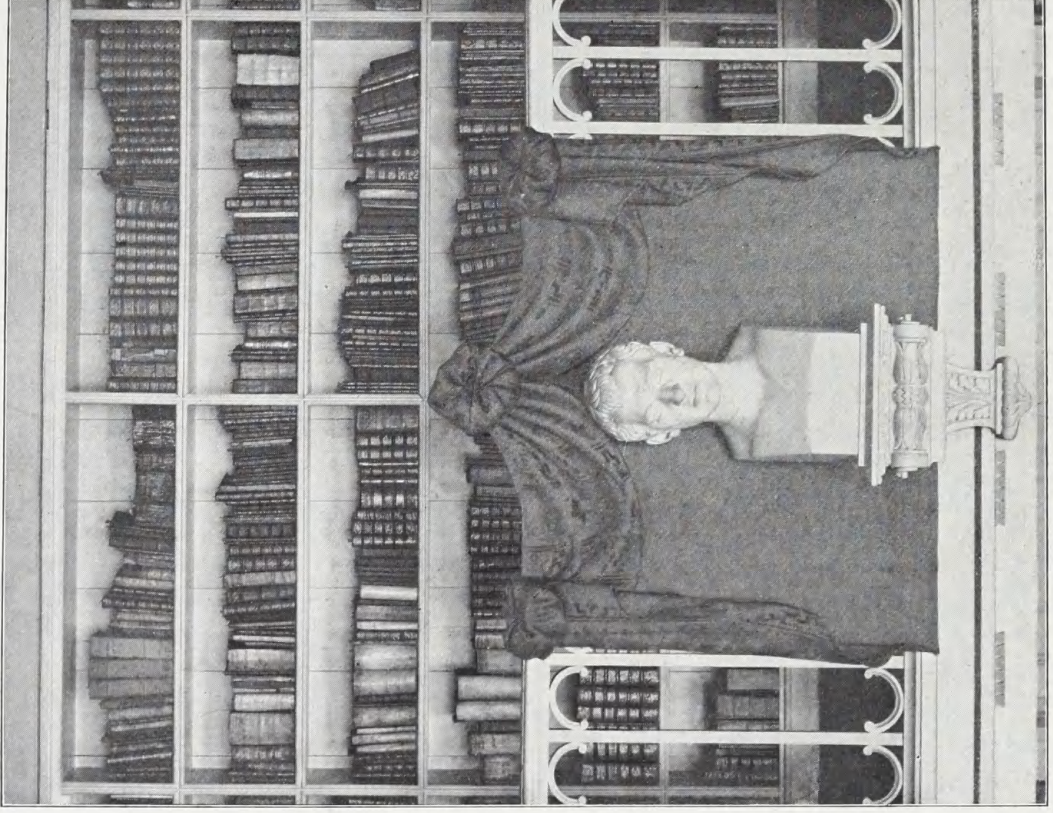
P. F. SUHM.

3. Det store kgl. Biblioteks Hovedsal i den gamle Bygning, 1906.
Set fra Udlånskøntoret.

4. Den danske Sal i det gamle Bibliotek. 1906.
Set fra Galleriet mod danske Kontor.

5. Hjelmskjernes Buste i det gamle Bibliotek. 1906.
Som den var opstillet i det Kabinet, der rummede hans Bogsamling.

FR. ADAM MÜLLER.
Samler af »Pinacotheca Dano-Norvegica«.

merets Opløsning, som nu ogsaa paafulgte. Dets Samlinger blev bortflyttede i 1824, og efter Lokalernes Istandsættelse til deres nye Brug begyndte Biblioteket i 1828 at flytte Bøger ind i de nye med Længsel imødesete Rum. Læsesalen, der ved denne Lejlighed fik den Størrelse og det Udseende, den senere stadig bevarede, aabnedes dog allerede den 8. Januar 1827.

Nu raadede Biblioteket over baade første og anden Sal. Men det behøvede mere Plads, stadig mere Plads. 1848 talte det noget over 400,000 Bind, et Tal, der i 1858 voksede til c. 450,000 og i 1862 til c. 500,000 Bind. Der maatte skaffes Udvej for at faa Bøgerne anbragte, og Finansloven 1861-62 bevilgede da det nødvendige Beløb til »Bygningsarbejdet ved en Udvidelse af Bibliotekets Lokale«. Nu gjaldt det Stueetagen, nu var Turen kommen til Tøjhuset, nu skulde det fortrække. Og da Bøgerne i Sommeren 1862 vare opstillede i det herved vundne nye Lokale, herskede Biblioteket over hele Frederik III's Bygning, som det nu efter c. 230 Aars Forløb har forladt for at flytte ind i en helt igennem til Biblioteksbrug indrettet ny Bygning. Og godt er det, thi hvor vemodigt det end kan være at skulle forlade gamle Lokaler, i hvilke der er udrettet saa Meget, at skulle sige Farvel til Sale, i hvilke der er tilbragt saa mange Timer med ivrigt og flittigt Arbejde, og til hvilke der knytter sig saa mange Minder, er det sikkert, at den gamle Bygning ikke passede til Nutiden med dens mægtigt voksende Trang til let Adgang til baade indenlandsk og udenlandsk, baade ny og gammel Litteratur.

Den stærkt snoede Egetræstrappe var en god Opgang for Fortidens enkelte, sindige Besøgere med Paryk og en flad trekantet Hat paa Hovedet og med en anselig, sølvbeslaet Stok i Haanden; nu fordres en bred Trappe med faa Trin, hvor en ind- og udgaaende Strøm kan færdes og mødes. Det lille Kontor var godt nok, da de faa Laanere, der søgte det, ikke kunde faa de Bøger, de ønskede, før Dagen efter. Herved formindskedes absolut Efterspørgselen. Og nu den i 1827 indrettede Læsesal. Hvor utilstrækkelig den efterhaanden var bleven, ja derover har der lydt Klage paa Klage, mundtligt og skriftligt, privat og offentligt. Bygningen sørgede daarligt for de Besøgende; men den sørgede nok saa daarligt for Bibliotekets Embedsmænd. De havde kun to smaa Kontorer at arbejde i, eet paa første og eet paa anden Sal. Det paa anden Sal var endda først opnaaet saa sent som

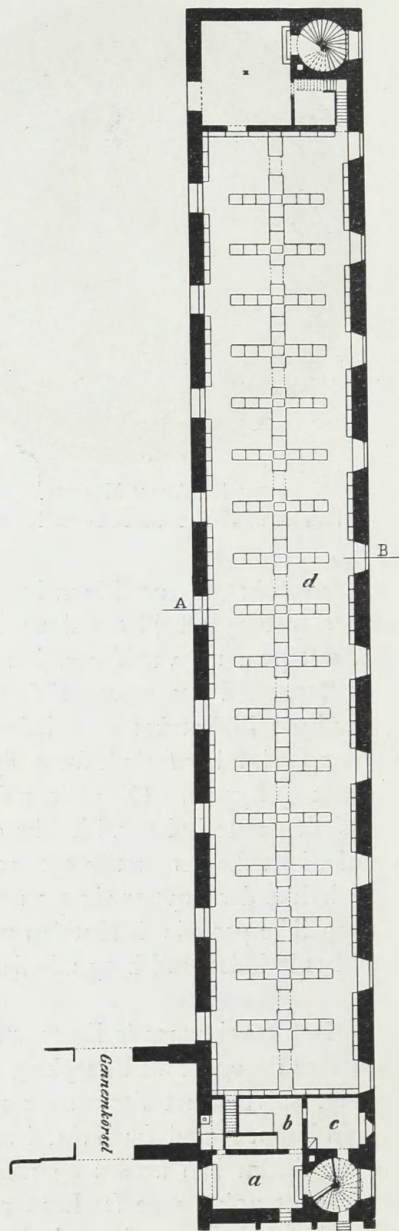

RASMUS NYERUP.

i 1862, og hvad det paa første Sal angaar, var det stadig tillige Udlaansstue. De mange Besøgende, der kom lige ind fra Trappen, stod her til Tider tæt stuvede med vaadt Overtøj og drivende Paraplyer, der ingen Steder kunde anbringes. Som Opbevaringssted for Bøgerne var endelig den senest indtagne Stueetage alt Andet end god. Den var mørk og kold, Bøgerne, der stod i den, fik et Overtræk af Skimmel og Støv. Og hvor pakkede vare alle Salene ikke efterhaanden blevne med Reol paa Reol, baade paa tværs og paalangs.

Kongens Bibliotek var oprindelig kun til Kongens Brug. Der var ingen Hensyn at tage til et Publikums Fornødenheder. Og det var langt fra noget særlig dansk Bibliotek. Det skulde tilfredsstille en lærd Mands Litteraturtrang, og Datidens Lærdom var international. Da Peter Schumacher i 1663 blev Frederik III's Bibliotekar, talte det kongelige Bibliotek 10,231 Bind, af hvilke kun 190 opføres som skrevne paa Dansk. Ved Siden af dem har der dog selvfølgelig været andre, hvis Forfattere tilhørte Danmark, men de vare affattede paa Latin eller Tysk. Det »store« kongelige Bibliotek, som den voksende Bogsamling efterhaanden blev kaldet i Modsætning til et lille kongeligt Kabinetssbibliotek, som opstod uafhængigt af det, udviklede sig ganske naturligt til en international Bogsamling med nogle isprængte danske Bestanddele. Indtil Slutningen af det attende Aarhundrede bevægede Interessen sig her til Lands fortrinsvis om den fremmede Litteratur, og det skal derfor med dobbelt Paaskønnelse noteres, at det er den tyskfødte Historiker J. H. Schlegel, Bibliotekets Chef fra 1778-1780, der fremsætter Tanken om at udskille de nordiske Bøger som en Afdeling for sig, som et særlig nordisk Bibliotek, et *Bibliotheca septentrionalis*.

Tanken herom blev slaaet fast i et kongeligt Reskript straks efter Schlegels Død, og det blev hans Eftermand, Islænderen Jon Erichsen, der skabte den paagældende nordiske Afdeling, over hvilken han endog gik i Gang med at udarbejde en Katalog. Han naaede at faa Folianterne og Kvarterne katalogiserede; men da indhentede Døden den arbejdsivrige, dygtige Mand (1787), og hans Efterfølger, den ovennævnte Professor Moldenhawer, lod dette Arbejde ligge. Hans Interesse

Plan af det store kgl. Biblioteks Stuerum.

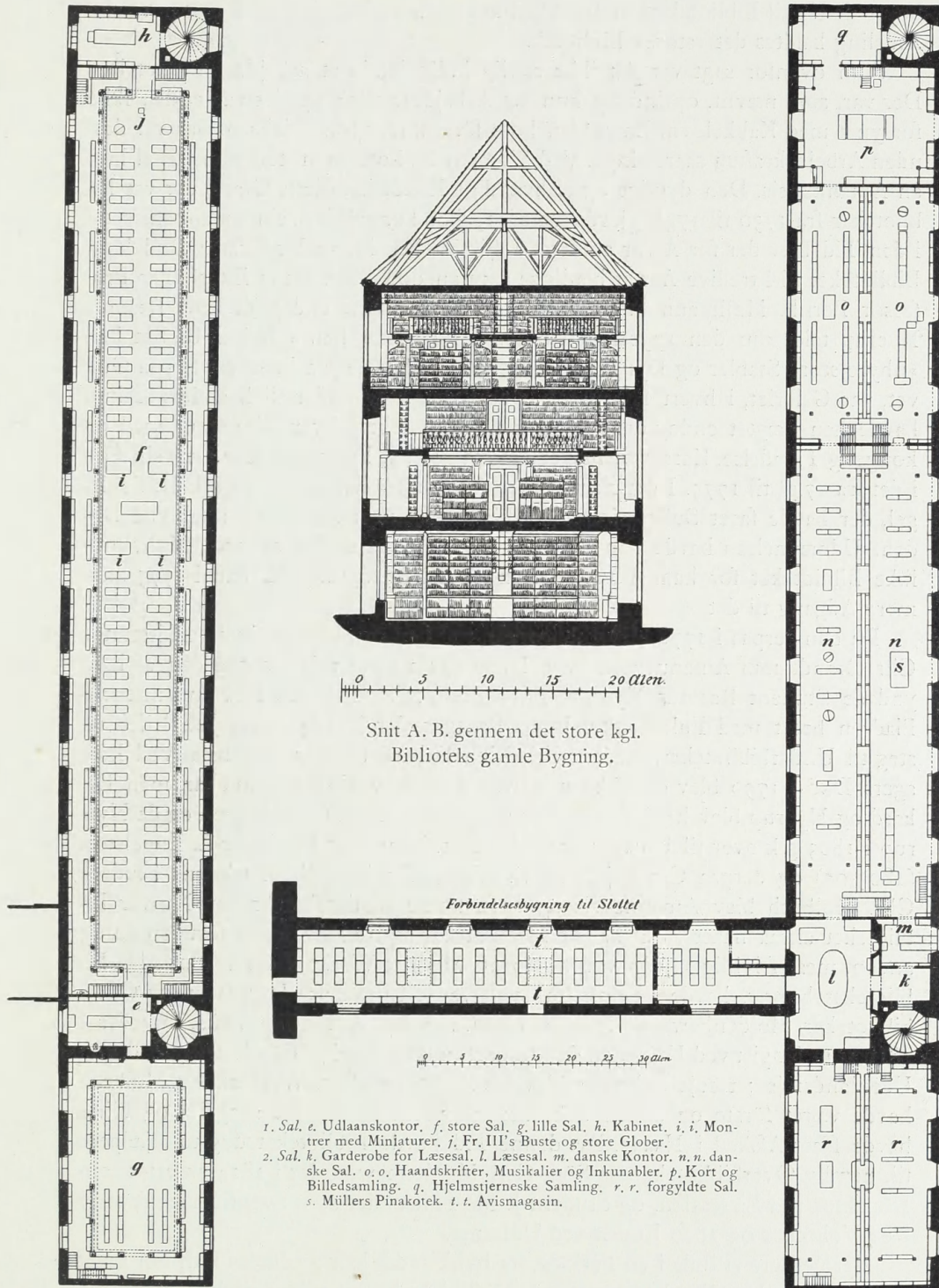
a. Indgang og Forstue. b. Varmeværk. c. Del af Portnerens Lejlighed. d. Bogrum.

6. Fra den lille Sal i det gamle Bibliotek. 1906.
Set mod Udlånskottoret fra Trappen i Baghjørnet.

7. Læsesalen i det gamle Bibliotek. 1906.
Set fra Døren til danske Afdeling.

Planer af det store kgl. Biblioteks første og anden Etage.

knyttede sig til Bibliotekets andre Afdelinger, der i Modsætning til den nordiske Afdeling kaldtes det »store« Bibliotek.

Som ovenfor sagt var det ikke særlig indbydende at arbejde i Biblioteket. Der var, som nævnt, oprindelig kun eet Arbejdsværelse, og det var endda ikke forsynet med Kakkellovn. En saadan kom først under Jon Erichsen. Saa var desuden Arbejdskraften saare ringe. Ved Siden af Bibliotekaren stod som Regel kun en Amanuensis. Den dygtige og elskværdige Historiker Hans Gram, der var Bibliotekar fra 1730 til 1748, gjorde saaledes Jakob Langebek til sin Amanuensis, og i den Tid blev der for Alvor studeret i Biblioteket. Men efter Grams Død kom Biblioteket til i tredive Aar at henligge som en død Skat. Hans Efterfølger Professor Bernh. Møllmann (1748-1778) faar et alt andet end godt Lov. Rasmus Nyerup taler om den »gyselige Uorden«, i hvilken han efterlod Biblioteket, »uhyre store Stabler og Dyrger af Bøger i raa Materie laa henslængte paa Gulvet, paa Galleriet, i hvert Hjørne og hver Krog«. Og under allehaande Paaskud havde han nægtet endog dem Adgang til Biblioteket, der mødte frem med en kongelig Tilladelse. Karakteristisk er det saaledes, at Langebek ikke satte sin Fod i det fra 1748 til 1775. I det sidstnævnte Aar fulgtes han derop med J. H. Schlegel, der havde faaet Sukcession som Bibliotekar, naar Møllmann afgik ved Døden. Udnævnelsen havde han alt faaet i 1770; men derfor aabnede Møllmann ikke Biblioteket for ham. Først efter en speciel Ansøgning fik han i 1775 nærmere Adgang til det.

Da han derpaa i 1778 blev Bibliotekar, traf han den ganske dygtige Litterator Chr. Brandt som Amanuensis, hvortil han ogsaa mere privat antog den af ham yndede Student Rasmus Nyerup. Efter Brandts Død (1780) blev Amanuensis-Pladsen besat med Fuldmægtig Jonas Broager, der i 1784 under Jon Erichsen steg til Underbibliotekar, medens Friedrich Ekkard blev Amanuensis. Ved Broagers Død i 1790 blev der ikke udnævnt nogen ny Underbibliotekar, men Ekkard og Nyerup blev henholdsvis første og anden Bibliotekssekretær, og da Nyerup i 1803 gik over til Universitetsbiblioteket, kom først Professor L. Engelstoft (1803-05) og derpaa Cand. jur. E. C. Werlauff i hans Sted, medens Student Chr. Molbech blev Amanuensis og 1812 tredje Bibliotekssekretær. Nu var Biblioteket altsaa naaet til at have en Bibliotekar og tre Sekretærer foruden en og anden, mest frivillig Hjælp ved Siden af. Medens Werlauff først 1805 blev Bibliotekssekretær, havde han alt fra 1798 været Custos paa Læsesalen, og Overbibliotekar Moldenhawers Plejesøn, Cand. theol. J. A. Bølling, konstitueredes i 1819 som Kopist ved Udlaanet, da Molbech med kongelig Tilladelse tiltraadte en Udenlandsrejse; tredje Sekretær blev Bølling først 1823. Werlauff og Molbech havde været første og anden Sekretær fra 1814, da Ekkard svagelig og blind havde faaet Afsked i Naade. Paa denne Tid havde Biblioteket dog to Hjælpere til, nemlig Overbibliotekarens Søn, Carl Moldenhawer, der i 1814 ansattes som Inspektør paa Læsesalen, og Student J. M. Thiele, der som ovenfor nævnt 1817 blev Volontær og 1820 Kopist ved Udlaanet.

Hermed ere vi inde i en Periode, fra hvilken der kan meddeles Lidt om Livet mellem de ved Biblioteket Ansatte. J. M. Thiele har nemlig i sit lille Memoireværk »Af mit Livs Aarbøger« (1873) fortalt Et og Andet fra sine Biblioteksaar. Der er allerede gjort Brug heraf et Par Steder ovenfor, og der er endnu et Par

E. C. WERLAUFF. Overbibliotekar 1823-61.

saadan Maade, at Thiele saa op til ham med Beundring.

Udenfor Skranken i Udlaansrummet, fortæller han, stod der en Dag et Bud, der skulde have en spansk Bog. »Hvad venter den Mand paa?« spurgte Moldenhawer, og da han havde hørt Bogens Titel, sagde han til Thiele med et overlegent Smil: »Den Bog kan De jo finde.« — »Jeg? Nej!« — Og saa sagde han: »Gaa ind i Salen og gør som jeg siger! Bogen har kun Bind paa den ene Side, et

CHR. MOLBECH.

herhen hørende Optegnelser, morsomme og fornøjelige, thi Thiele saa med unge, friske Öjne.

Der er Overbibliotekaren, den tidligere teologiske Professor D. G. Moldenhawer, nu med Titlen Konferensraad. Han var, skriver Thiele, en ægte tysk Professor af den gamle Skole, pudret og friseret, umaadelig overordnet og fornem som en Statsminister, tysk-dansk eller dansk-tysk talende, uforstaaelig i sin Udtale og dertil saa spruttende, naar han talte, at man maatte holde sig paa Afstand. Men hans Lærdom og hans Fortjenester af Biblioteket nævnes med ubetinget Roes, dets Bogmasser vare blevne systematisk ordnede under hans egne Hænder. Han kendte sit Bibliotek paa en

grönt Papbind. Op paa Galleriet tilhøjre«. — Jeg var hurtigt deroppe, medens han kommanderede i den aabne Dør: »Løb nu.« — Jeg løb. — »Staa!« lød det. »Nævn mig en Bog, den første den bedste.« Jeg tog en Bog ud og gav ham Titelen. »Lidt ovenover! Nævn mig en Bog.« — Jeg gjorde det. — »Lidt tilvenstre.« — »Jeg har den!« svarede jeg og blev nu modtagen med en Mine, som fortalte, hvorledes han kendte og hvorledes en Bibliotekar skulde kende sit Bibliotek.«

Forøvrigt var Mødet den Dag mellem Moldenhawer og Thiele begyndt som sædvanligt paa denne Tid, nemlig med at Moldenhawer, der nu gammel og svagelig kun kom sjældnere paa Biblioteket, havde gi-

vet Ondt af sig over at finde Thiele alene paa Kontoret. Tjenestereglementet overholdtes under de givne Omstændigheder kun saa som saa. Werlauff var i Almindelighed paa Opdagelser mellem Manuskripterne, dér var han i sit Element, og Molbech — ja han indfandt sig som Regel først henad den Tid, da Kontoret skulde lukkes, men saa blev han igen i Biblioteket til langt ud paa Eftermiddagen. Disse Thieles to Overordnede forekom ham »kun som Bibliotekarer for deres egne private Studiers og Forfatterskabs Vedkommende«, og galt vilde det efter hans Mening være gaaet, hvis hans gode Venner Bølling og Carl Moldenhawer ikke havde været; det var dem, der havde faaet ham ind i Biblioteket. Carl Moldenhawer var ligesom Thiele født i 1795, Bølling tre Aar før. Dem giver Thiele det bedste Lov: »Bølling besørgede med en sjælden Punktighed Sekretærens Forretninger, og Carl Moldenhawer fungerede med en utrolig Tjenestepligt paa Læsesalen.« Navnlig den Sidste var Thieles gode Ven. Med ham havde han gjort Fodture baade i Indland og Udland, og der maa have været en egen frisk Burschenatur i ham. Stør og stærk som han var, sang han muntert »sine tyske Viser«, naar han svingende sin Knortekæp gik gennem Tykt og Tyndt paa Landevejen eller foran Punchebollen sørgede for, at alle Glas bleve fyldte. De To havde bl. A. i 1819 foretaget en Fodtur til Italien.

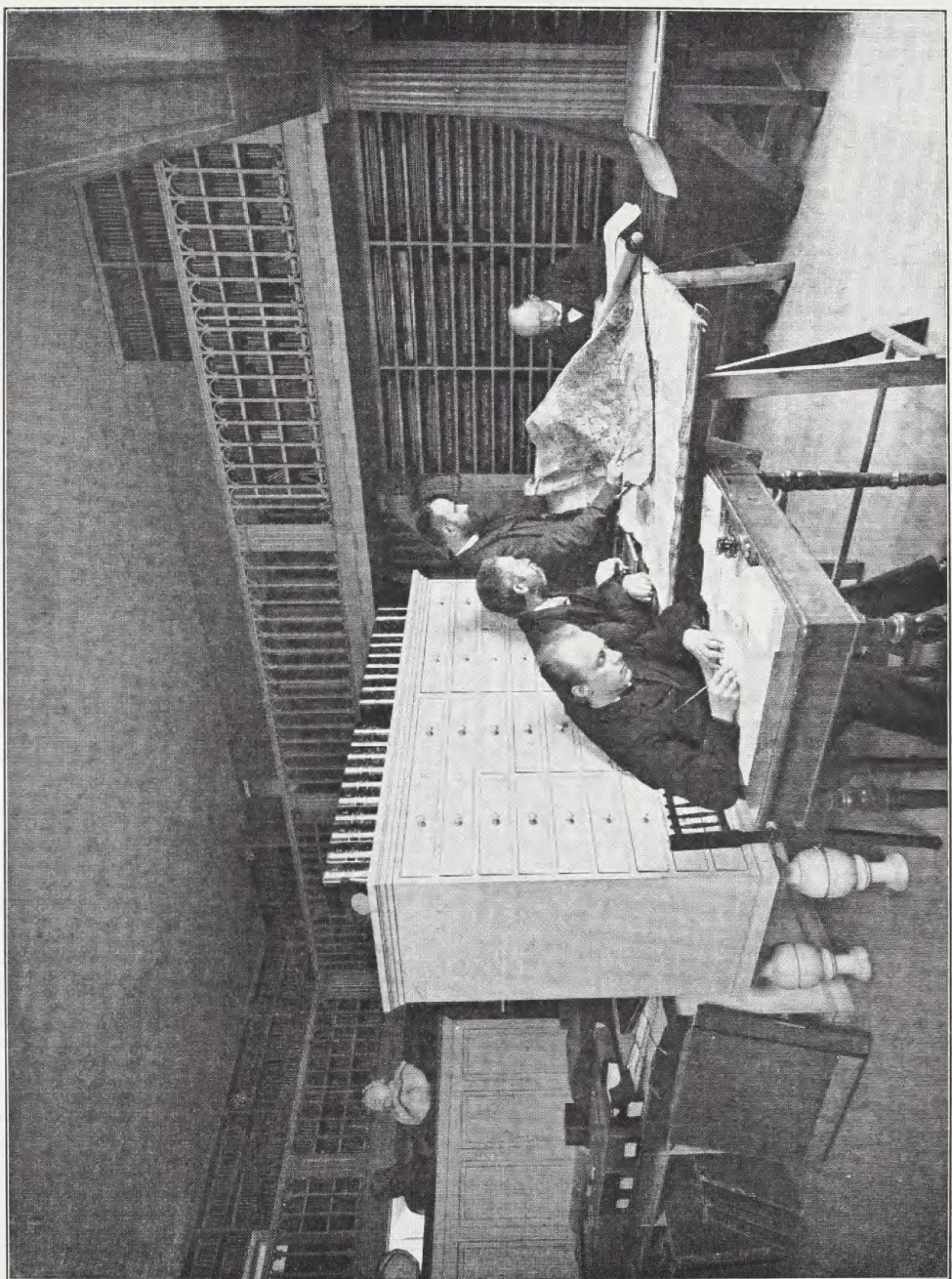
Men var Molbech ikke pligtopfyldende overfor Bibliotekets Kontortider, følte han sig en Gang, da han mente det angrebet, i en underlig Irritation herover som Eet med det, eller rettere med dets Overbibliotekar, hvis Styre han roste saa stærkt og saa ofte, at Angriberen, den senere saa bekendte Professor H. N. Clausen med Undren understregede hans »uophørlige plumpe Lovtaler« over sin Foresatte.

Det var i Marts 1821, at der i det lille Ugeblad »Statsvennen« fremkom et anonymt Stykke »Om det store kongelige Bibliotek«. I fuldstændig Høflighed blev der her anket over tre Ting, over at Tiden, i hvilken Biblioteket var aabent for Udlaan og for Besøg paa Læsestuen, Kl. 10—12, var for knap, over at de Bøger, man ønskede at laane, ikke kunde faas samme Dag, men først Dagen efter at de vare forlangte, og endelig over, at der savnedes en Katalog, hvori man kunde se, hvilke Bøger Biblioteket sad inde med i de forskellige Fag. Dette uskyldige lille Stykke maa have vakt endog stærk Opsigt i Biblioteket, der ikke kendte til at blive kritiseret. Moldenhawer svarede i Adresseavisen — dog kun for det tredje Punkts Vedkommende — at Biblioteket ejede en Real-Katalog »i 40 Bind i største Folioformat«, hvad der glædelig overraskede Mange; saa lidt vare Bibliotekets indre Forhold den Gang kendte. Men hvad der gjorde Sagen til en Begivenhed, var en Artikel af Molbech i »Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn«, efter hvilken man skulde tro, at den anonyme Skribent mindst havde begaaet Majestætsforbrydelse. Molbech taler om »den ildesindede og i Sagen uvidende Skrivners vrang og fordrejede Fremstilling og aabenbare Usandheder«! Ja han tillægger ham lav Tænkemaade og bruger Udtryk som kaadmundet Sladrer og vindig Projektmager. Biblioteket er selvfølgelig langt hævet over ham og hans Skribleri, Biblioteket og dets Forstander, »om hvis udødelige Fortjenester af denne Nationalskat ingen dansk Videnskabsmand er uvidende«.

Man veed ikke, om man skal le eller græde over saa megen Irritabilitet, over saa megen haanende Overlegenhed for ingen Ting; endog Datiden saa det med

8. Bogkammer fra Stueetagen i det gamle Bibliotek, 1906.
Gennem Vinduet ses Tøjhusvagten.

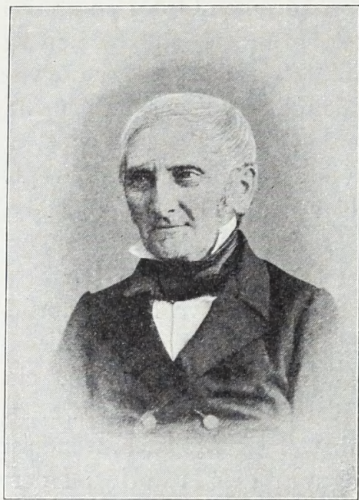
9. Fra Kort- og Billedsamlingen i det gamle Bibliotek, 1906.

Forundring, og den unge Dr. H. N. Clausen gav Forundringen Ord. I en Artikel »Er den førte Anke over det store kongelige Bibliotek ugrundet?« sluttede han sig til Anonymen i »Statsvennen«, hvad der nu lod Molbech i fulde Skaaler udgyde sin Vrede over Dr. Clausens syndige Hoved. Men denne blev desuagtet ved Sit, smilede ironisk af den stridbare Bibliotekssekretær, idet han lod ham vide, at hans »Myndighed, Spot og Bidskhed« her var spildt. Men ogsaa han brugte stærke Ord: »Den Lidenskabelige, som kun beholder Besindelse nok til at benytte alle Uredelighedens Vaaben for at fornærme og skade sin Modstander, opgiver sin Ret til at agtes og behandles som Den, der har Sandhed for Öje.«

Man kan læse mellem Linierne, at Clausen og Molbech have haft et forudgaaende Sammenstød, en Gang da den Förstnævnte har ønsket at faa udlaant forskellige Bøger, som Biblioteket til hans Forundring erklærede ikke at eje. Clausen yndede absolut ikke Biblioteket under dets daværende Styrere, og at han vedblivende saa uvenligt paa baade Moldenhawer og Molbech, fremgaar af hans efterladte »Optegnelser om mit Levneds og min Tids Historie«. I dem peger han paa, at den Förste kunde ligne en kalkunsk Hane: »Tyskeren Moldenhawer foer prustende frem med det oppustede Ansigt og det kolossale Kalvekryds«. Og om Molbech skriver han: »Ingen Mand kunde være mindre medgørlig, mindre skikket til at arbejde i Forening med Andre, hvortil der ogsaa hører at kunne paavirkes af Andre«. »Sygelig, ensidig og gnaven«, kalder H. C. Andersen Molbech i »Mit Livs Eventyr«, og der er en Række lignende Udtalelser om ham af Andre. Da Vilhelm Bergsøe som Dreng, vistnok i 1847, rejste fra Kjøbenhavn til Slagelse, var en af Diligencepassagererne en Mand i en af Datidens Rejsekavajer med mindst syv eller otte Slag. Det var Molbech, der hurtigt viste sig misfornöjet med Alt og Alle, men til Gengæld blev drillet af et kaadmundet Rejseselskab bl. A. med hans »Danske Ordbog«s Definition af en Reje som et »Handyr« (Trykfejl for et Havdyr) af Krebsenes Familie. Fra Manden med Kuskekavajen kom der nu og da en arrig Bemærkning, der vakte Munterhed.

Molbechs Gnavenhed maa have været kendt i vide Kredse. Og saa var han med alt det dog en Mand, der omfattede sin Biblioteksvirksomhed med Kærlighed og Interesse. Han var knyttet til det store kongelige Bibliotek fra 1804 til sin Død i 1857 og udgav i 1829 en stor Bog »Om offentlige Biblioteker, Bibliotekarere og det, man har kaldet Biblioteksvidenskab«. Det var ham, der paa en fortræffelig Maade forestod Bibliotekets Forsyning med særlig fransk, engelsk og italiensk Litteratur, ligesom det var ham, der ogsaa fortræffeligt sørgede for Indbindingen af Bibliotekets Bøger. Men han var for beskæftiget paa altfor mange Omraader, baade som æstetisk Recensent, Historieskriver, Sprogmand, Teaterdirektør o. s. fr., til at han med sit vekslende Sind helt kunde fordybe sig i en enkelt Opgave.

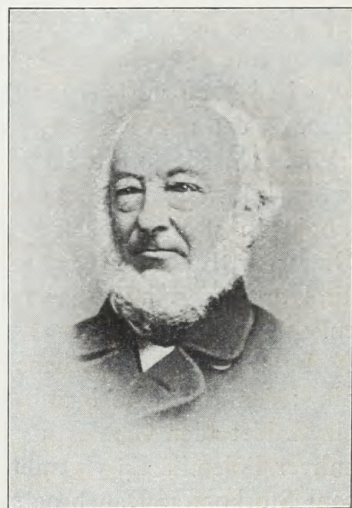
I saa Henseende var hans ældre Kollega Werlauff hans fuldstændige Modsætning; denne sindige Mand, Bibliotekets lærde Historieskriver, der alt som ung blev kaldet »den Gamle«, og hvem det i hele hans lange Liv lykkedes at undgaa enhver Polemik. En vis mild Sörgmodighed lyste ud af hans Öjne, og da han som Storkors af Danebrog skulde opgive et Valgsprog, antog han det latinske: »bene qui latuit, bene vixit«. Han elskede sit Bibliotek, og han havde paa Grund af sine Studier særlig Interesse for dets nordiske Afdeling; men dog kom det hel-

FR. FABRICIUS.

ler ikke under ham til noget virkeligt Arbejde for en »dansk« Katalog. Om nogen nordisk Katalog kunde der ikke mer være Tale; Sverige var bleven taget med ind i den Moldenhawerske Katalog over det »store« Bibliotek. Den dansk-norske Afdeling ventede altsaa stadig paa sin Katalog, og her skulde man da afgjort have ment, at just Werlauff var Manden, thi denne Afdeling stod som en Helligdom for ham. Men — en Helligdom skal beskyttes mod Profanation, den skal dyrkes med Ærbødighed. Og det synes virkelig at have været Werlauffs Opfattelse, at ikke Enhver burde kunne gribe efter den danske Afdelings Skatte, her gjaldt det om at have indviede Hænder. Han vilde helst bevare denne Afdeling for altfor stærk Brug, og derfor havde han slet ingen Hast med den »danske« Katalog. I 1843 overdrog han vel Seddelskrivningen til en ung lovende Studerende, Student Chr. K. F. Molbech, Chr. Molbechs Søn; men endnu i 1855 kunde N. M. Petersen i tredje Del af sin Litteraturhistorie sige: »Förend jeg begiver mig til min Gerning, aflægger jeg min ærbødige Taksigelse til den Mand, som jeg, gaende paa vildene Mark uden Katalog til Ledestjerne, har maattet göre saa megen Ulejlighed. Uden Fabricius veed jeg ikke, hvorledes det skulde være gaaet mig; jeg havde vel opgivet det Hele«.

Det er ikke Bibliotekets Chef, som N. M. Petersen her hylder i de stærkt anerkendende Ord, men dets tredje Sekretær Fr. Fabricius, der væsentlig arbejdede i den dansk-norske Afdeling. Werlauff og Fabricius vare saa godt som jævnaldrende, Werlauff var født 1781, Fabricius 1789, og dog var det, som om denne tilhørte en yngre Generation. Werlauff havde været ved Biblioteket fra 1798, Fabricius blev först Volontær 1823, og han kom til Biblioteket fra — Studenterforeningen. I den havde han levet med fra dens Stiftelse (1820), han stod for Löjerne i den Fastelavnsmandag, han ledede »Kompositionerne«, han sang Viser dér, som han ikke selv kunde høre, thi först tunghör blev han tidlig stokdöv. Men derfor kunde han godt være baade den skattede Senior, han er Medlem af Studenterforeningens Seniorat fra 1823 til 1830, og den kyndige Biblioteksmand, i saa Henseende have vi bl. A. og særlig N. M. Petersens Udtalelse. Fabricius kunde paa ingen Maade tænke sig borte fra Biblioteket. Da han og Werlauff begge gik af i 1861, vedblev han

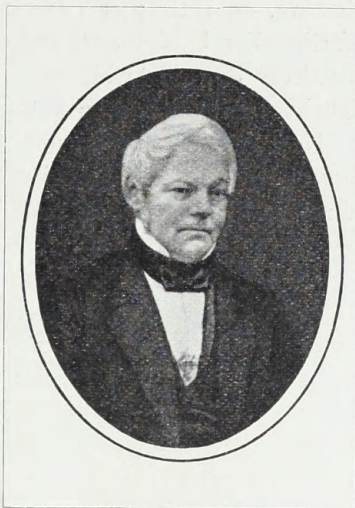
CARL MOLDENHAWER.
Inspektör paa Läsesalen 1814-1870.

til sin Død i 1873 at færdes i det som en Slags Assistent.

Fabricius var de Unges Ven. Som Viceprovst paa Regensen blev han atter og atter hyldet af Studenterne dér som »Regensens ældste Søn«, og det har sikkert været ham en Glæde, at der kom Andre til Biblioteket, der som han havde spillet en Rolle i Studenterforeningen. Den Første i saa Henseende var Holberg-Forskeren Chr. Philipsen, der blev Volontær i 1838. Han hørte til Studenterforeningens daværende vittige Hoveder og havde bl. A. optraadt i en af de Farcer, der særlig skyldtes Fabricius, »Intrigen i Værtshuset eller Nu gaar Ballonen«. Og efter ham, der alt døde i 1848, kom den filologiske Kandidat Chr. Bruun. Han blev Volontær i 1857 efter allerede i 1854 — som Student — at have været Se-

nior; i 1853 havde han sammen med nuværende Gehejme-Konferensraad C. F. Ricard foretaget en berømmelig Tur til Frederiksborg for at indbyde Frederik VII til Aarets Karneval. Og selv som Overbibliotekar holdt Bruun fast ved Studenterforeningen, skönt mere og mere som Medlem af »det gamle Hjørne«. Hans Samtidige Cand. med. Johannes Vahl var ogsaa en Tid Senior, og yngre Studenterforenings-Kræfter kom stadig til Biblioteket, saaledes Cand. theol. A. C. Larsen i 1870 og Cand. mag. Jul. Clausen i 1891. — Mærkeligt nok kan der ogsaa her tales om det kgl. kjøbenhavnske Skydeselskab, af hvilket baade Werlauff og Bølling vare Medlemmer. Paa Werlauffs deviseløse Skive fra 1844 er det Indre af hans Studereværelse afbildet, paa Bøllings (fra 1855) ses det kongelige Biblioteks store Sal og derunder en opslaaet Bog, hvori læses »Danmarks og min Stolthed«.

Givet er det, at det store kongelige Bibliotek var ophørt at staa som en lærd og fornem Institution, der holdt den gemene Hob tre Skridt fra Livet. Selv i Werlauffs Tid blev der i saa Henseende indført i alt Fald en enkelt Reform. Fra den 1. Maj 1854 ordnedes Udlaanet saaledes, at de ønskede Bøger kunde faas straks. Men det er dog først efter Werlauffs Afgang (1861) og efterat hans Efterfølger, den »flittige og glade«, men traditionsfaste Biblioteksmand, Justitsraad J. A. Bølling var død (1862), at det Tidsrum begynder, som vi Alle kende, da det store kongelige Bibliotek søgtes af Lærde og Ulærde, Gamle og Unge, Mænd og Kvinder. Perioden indlededes den Dag, da Chr. Bruun blev Bibliotekets Chef. Han var ivrig for den danske Afdelings Katalo-

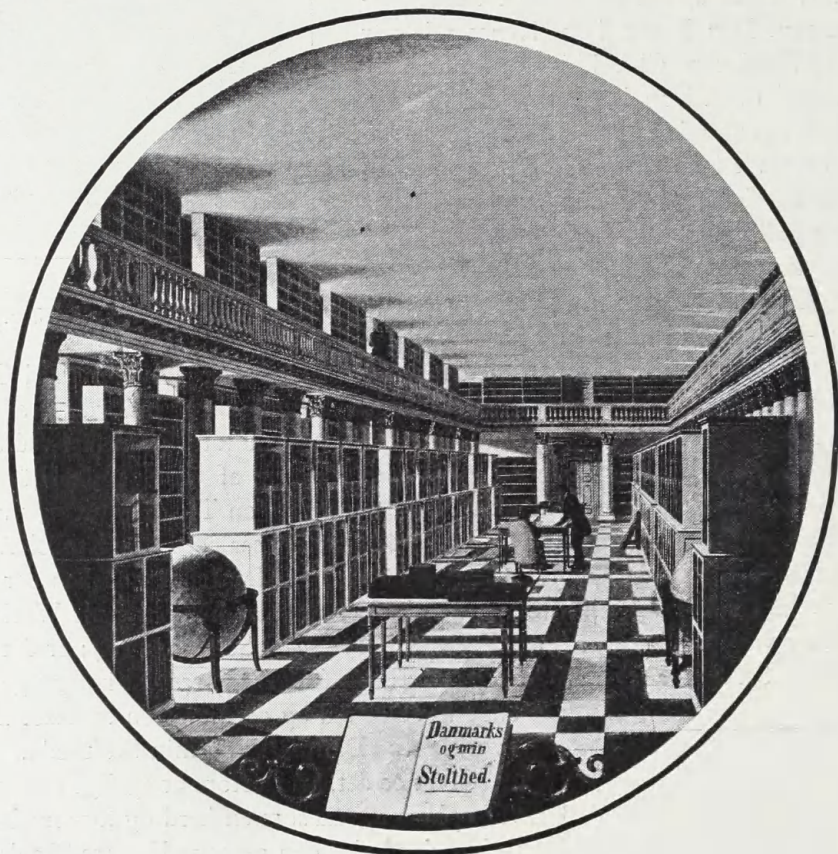
J. A. BØLLING.
Overbibliotekar 1861-1862.

CAMMER.
Bud paa Læsesalen.

gisering, og i 1875 er »den danske Katalog« en afsluttet Kendsgerning, denne uforlignelige Udsigt over Danmarks og Norges Litteratur, der tillige har gjort, at enhver Bog nu øjeblikkelig kan findes; den bestemmer nemlig ganske nøjagtigt, hvor enhver herhen hørende Bog skal have sin Plads i Biblioteket.

Naar Fabricius har fortalt, at der i hans Tid var Dage, da han alene udtog de Bøger, der forlangtes saavel ved Udlaanet som paa Læsesalen, da tyder dette paa et meget lille Besøg, og saaledes var det endnu væsentlig ved den her nævnte

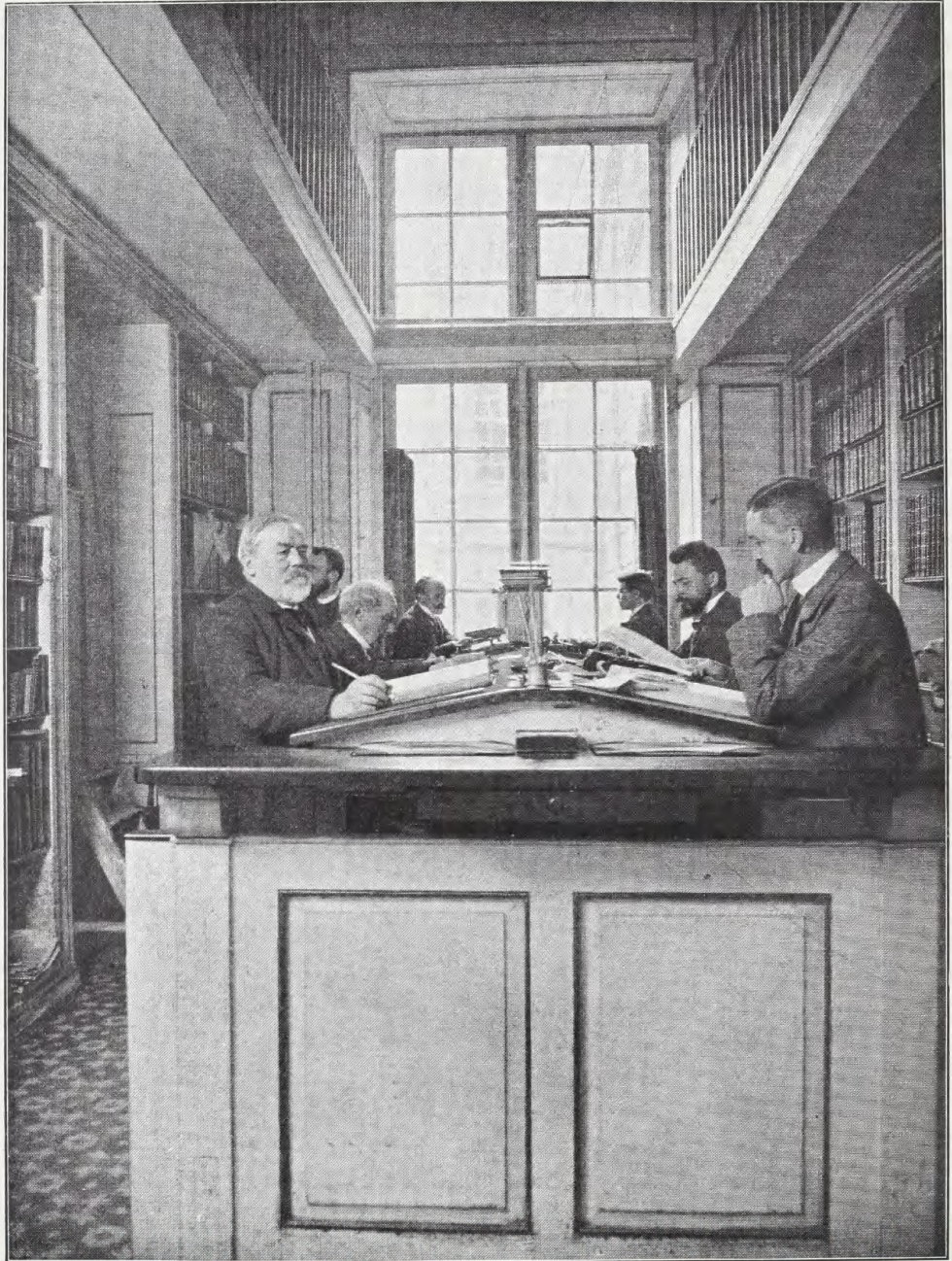

Den store Bibliotekssal i Halvtredserne.
Efter J. A. Bøllings Skive paa den kgl. Skydebane.

Periodes Begyndelse. Naar man den Gang ringede paa Klokken ved Døren til Læsesalen, kunde man ringe een, to, ja flere Gange, til Døren endelig blev lukket op af Læsesalens Bud Cammer, der hastigt kom farende, eller af selve Inspektøren, den gamle stive Justitsraad Carl Moldenhawer, der kom med slæbende Trin. Han havde fungeret paa Læsesalen i et halvt Aarhundrede og vedblev dermed til sin Død (1870). Som Skildvagten, der var bleven glemt paa sin Post, bemærker Thiele, blev han uforandret staaende. Han og Budet havde tidligere let kunnet besørge Alt, Budet lukkede op for de Besøgende, Moldenhawer fik de forlangte Bøger ind gennem Lugen fra den danske Afdelings Kontor. Men nu begyndte det at knibe. Nu kunde det ringe, medens Cammer var sendt afsted

10. I det gamle Bibliotek. Enden af den store Sal med Fr. III's Buste og Globerne. 1906.

11. Udlånskøretet i det gamle Bibliotek. 1906.
Set fra Indgangsdøren.

efter en Bog eller en Avis, ringe og atter ringe, og saa maatte, som sagt, Justitsraaden selv ud at lukke op, hvad der synligt ikke behagede ham, hans Udtryk var ikke altid venligt, naar han med sin skrattende Stemme inkvisitorisk udspurte den derpaa i Læsesalen Ny-Indtrædende om Navn og Stilling. Han tilhørte afgjort Fortiden og havde ikke stor Interesse for de yngre Besøgende.

I saa Henseende forandredes Alt, da Cand. theol. A. C. Larsen i Oktober 1870 efter ham overtog Regimentet paa Læsesalen. Alt blev nu venligt og blødt; der

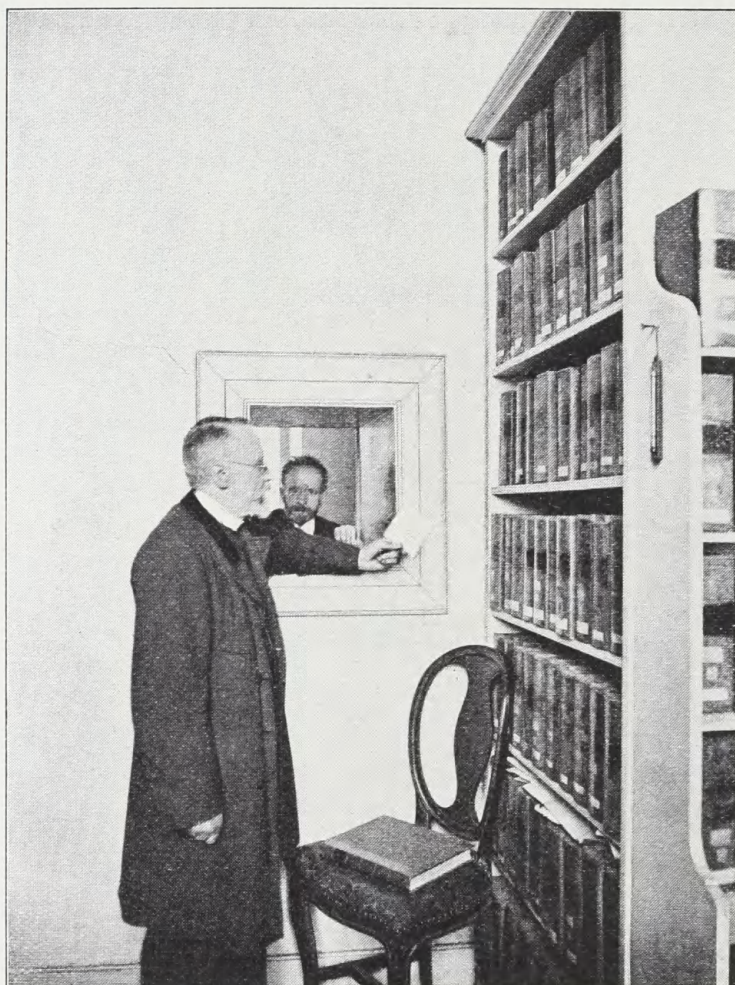

Forstuen og Indgangen til Trappen i det store kgl. Bibliotek.

var Hjælp og Raad til Alle, ikke mindst til de Yngste, endda med et spøgende Ord. Men Pladsen i Læsesalen blev mere og mere optagen, Besøget og Arbejdet steg. Medens i Finansaaret 1864-65 4807 Besøgende forlangte 10,122 Bind fremtagne, voksede Besøget, Formiddag og Eftermiddag — fra 1893 var Læsesalen ogsaa aaben hver Eftermiddag i Sommermaanederne — til over ti Tusinde, og de forlangte Bøgers Antal til c. 25,000. Forholdene tillod absolut ikke et større Besøg, ellers vilde Tallene have været endnu større. Om de faa Pladser, paa hvilke der en mørk Vinterdag var nogenlunde Lys, var der formelig Kapløb, og

en særlig Entrébetjent, der efterhaanden blev en Nødvendighed, havde (fra 1892) nok med at lukke de Besøgende ind og ud.

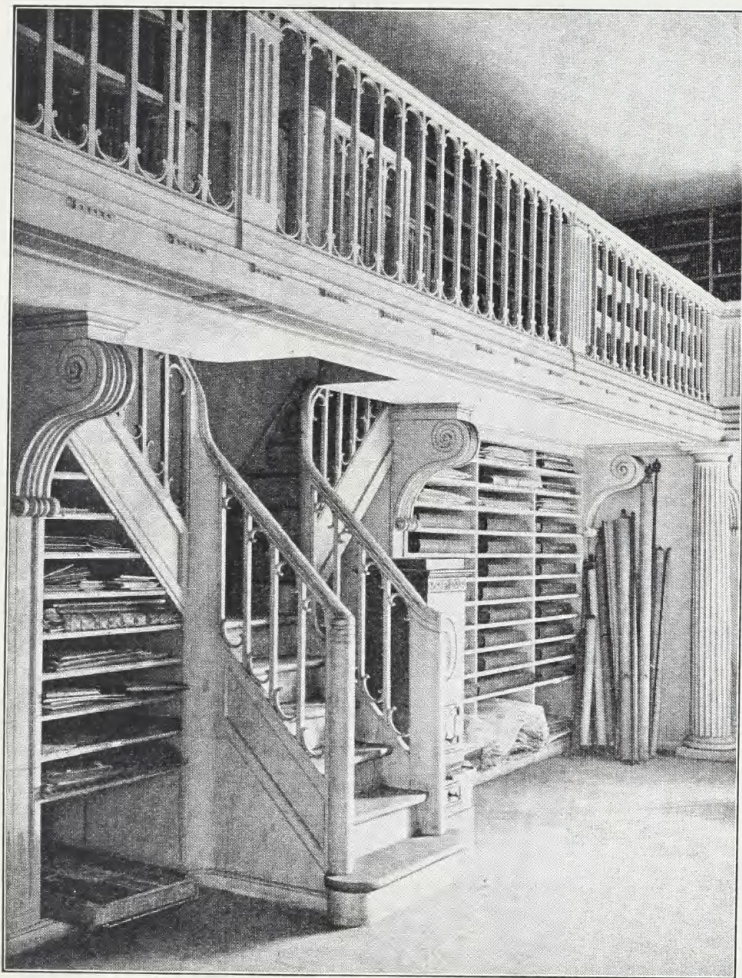
Luften var altid daarlig og Selskabet ofte blandet. Det er nu sikkert ganske urigtigt, naar Thiele fortæller, at Guldsmiden Niels Heidenreich, der den 4. Maj 1802 stjal Guldhornene fra Kunstammeret, lang Tid forud ivrigt søgte Læse-

Hjørnet i danske Kontor med Lugen ind til Læsesalen.
Inspektøren indleverer en Seddel, der modtages af afd. TH. RUSCHKE.

salen for at blive bekendt med Lokaliteterne, med Dörenes Laase og Nögler. Kunstammeret stødte den Gang lige op til Bibliotekets Læsesal, der jo var erobret fra det. Efter Forhørene, som Werlauff har offentliggjort, gik han ganske anderledes lige til, og kun ved selve Forbrydelsens Udøvelse passerede han Læsesalen. Men har Heidenreich saaledes ikke været Besøgende paa den, har det været Tilfældet med Andre, der have været paa Kant med Straffeloven. En dømt og straffet Person var saaledes en Tid ivrig i Studiet af de Aviser, der havde be-

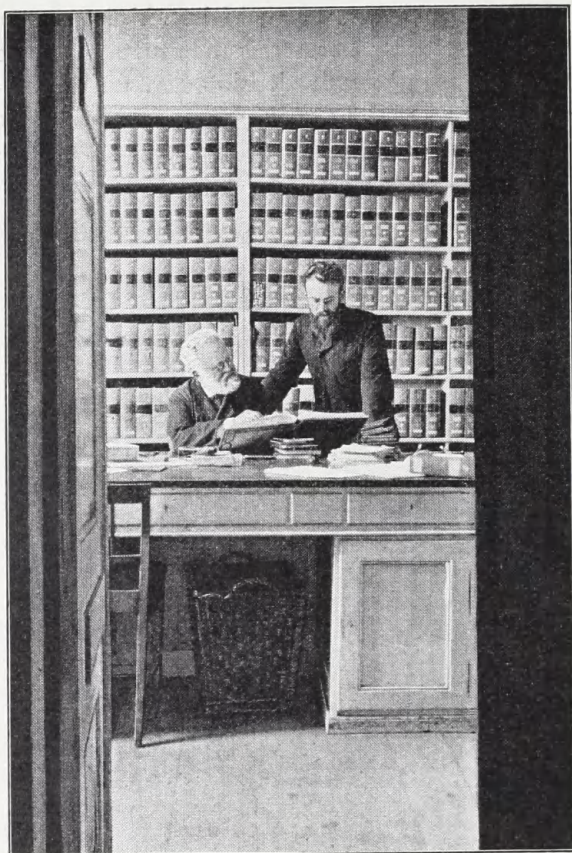
skæftiget sig med ham og hans meget omtalte Lovovertrædelser. Ved Siden af en nogenlunde fast Stamme, der drev bestemte Studier, kunde man her se et stærkt skiftende Publikum fra Skoledrenge til gamle Pensionister, fra den hastige Journalist til den sindige Pastor emeritus, fra den unge kvindelige Student til den graahaarede Professor osv. osv. Hvad Werlauff frygtede, skete, »den danske

Dobbeltrappe til Galleriet i det gamle Bibliotek.
Fra Kort- og Billedsamplingsværelset.

Katalog« kom mere end een Gang i uindviede Hænder; men derfor er dens Tilvejebringelse dog vedblivende den store Bedrift, for hvilken der skal siges Tak til dens Ophavsmænd, Bibliotekarerne Chr. Bruun og Johannes Vahl.

Bruun og Vahl vare jævnaldrende. De bleve begge fødte 1831 og tog begge deres afsluttende Eksamen i 1857, Bruun som Filolog, Vahl som Læge, hvorefter de begge, drevne af deres udprægede boglige Interesser, søgte til det store kongelige Bibliotek som Volontærer, Bruun straks i 1857, Vahl i 1858, og da Bruun efter et Aars Konstitution i 1863 udnævntes til Bibliotekar, udnævntes Vahl faa

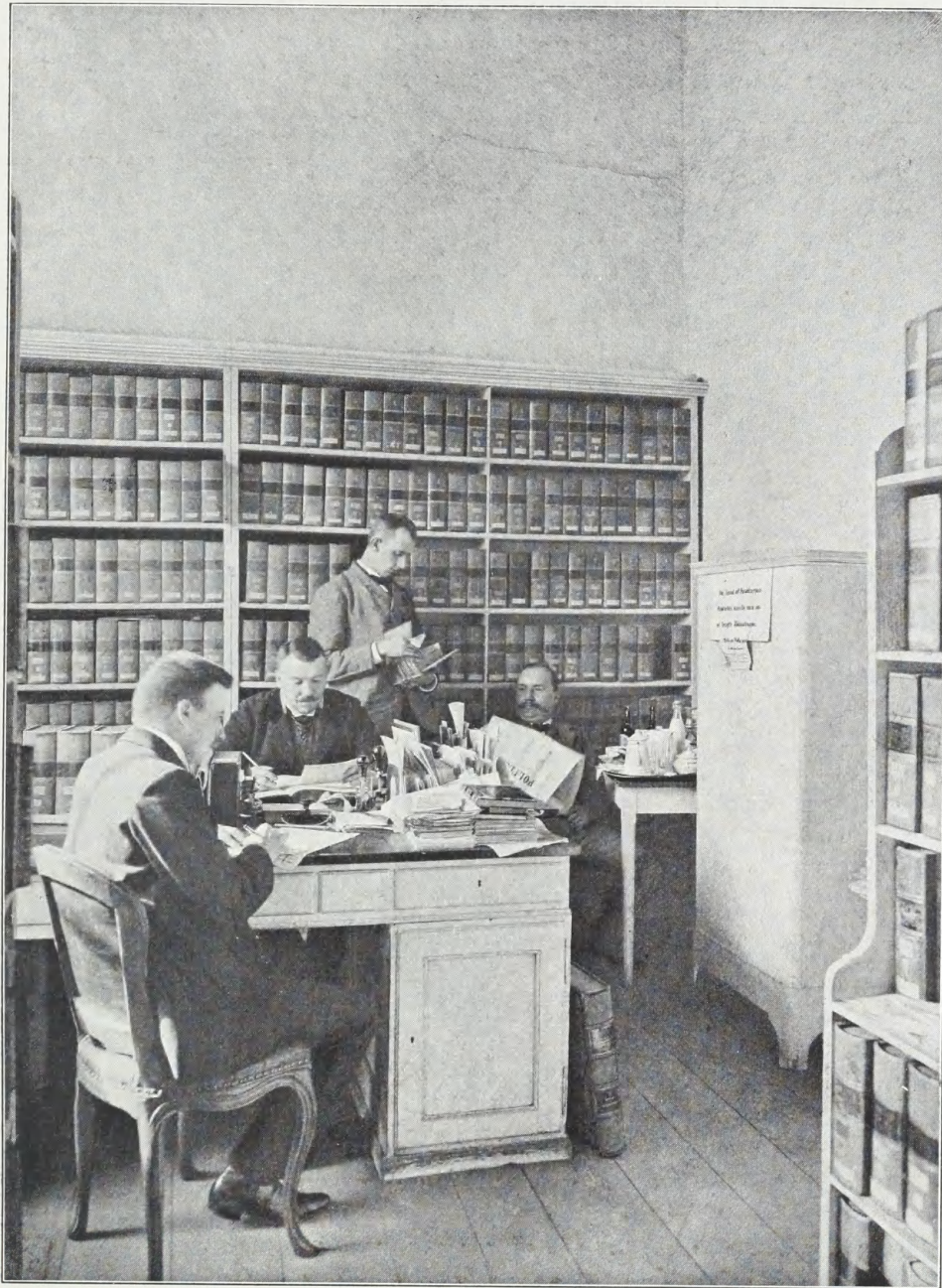
JOH. VAHL og VERNER DAHLERUP ved Arbejdsbordet
i danske Kontor.

Dage efter til Underbibliotekar. Og Vahl, der straks var bleven knyttet til den danske Afdeling, viede denne et grundlæggende Arbejde, der ikke kan sættes højt nok. Med gamle Fabricius, denne Afdelings tidligere Leder, var det vanskeligt at tale paa Grund af hans Døvhed — jeg har kun gjort det en enkelt Gang —, men hvor let og behageligt var det ikke at forhandle med Vahl. Det var en Fornøjelse, naar hans tætte Skikkelse dukkede op ved Siden af En paa Læsesalen med en indleveret Rekvisitions-seddel i Haanden, og han interesseret søgte Oplysning om, hvorvidt det Rekvirerede skyldtes en eller anden Fejl eller virkelig repræsenterede noget ham Ubekendt. Selv den ubetydeligste Ting i saa Henseende var for ham af Vigtighed; det maatte grundigt undersøges. Der voksede

Tak og Beundring op om ham og hans Virksomhed. Det var stadigt, som om vi, der voldte ham Ulejlighed, herved viste ham den største Tjeneste. Alle flokkedes om den dygtige og elskværdige Mand. Da den danske Afdelings mægtige Katalog forelaa færdig i ikke mindre end 67 sirligt skrevne monumentale Foliobind, og Bruun i den Anledning udgav sit sympatetiske lille Skrift »Den danske Katalog i det store kongelige Bibliotek« (1875), stod der paa dets første Blad de talende Ord »Til Johannes Vahl«; paa den danske Afdelings, d. e. paa Vahls, Kontor mødte Bibliotekets Embedsmænd daglig, een efter een, for her i Bibliotekets Duval (Du-Vahl) i godt Selskab og nogenlunde hyggelige Omgivelser at kunne nyde deres medbragte Frokost. Her virkede i mange Aar Cand. theol. Th. Ruschke som Medarbejder ved *Bibliotheca Danica*. Han afgik 1906 ved Døden. Da Vahl i Januar 1901 fyldte de Halvfjerds, var der under stor Tilslutning Fest for ham paa Skydebanen, ved hvilken en af Sangene, undertegnet Ernst v. d. R., endte saaledes:

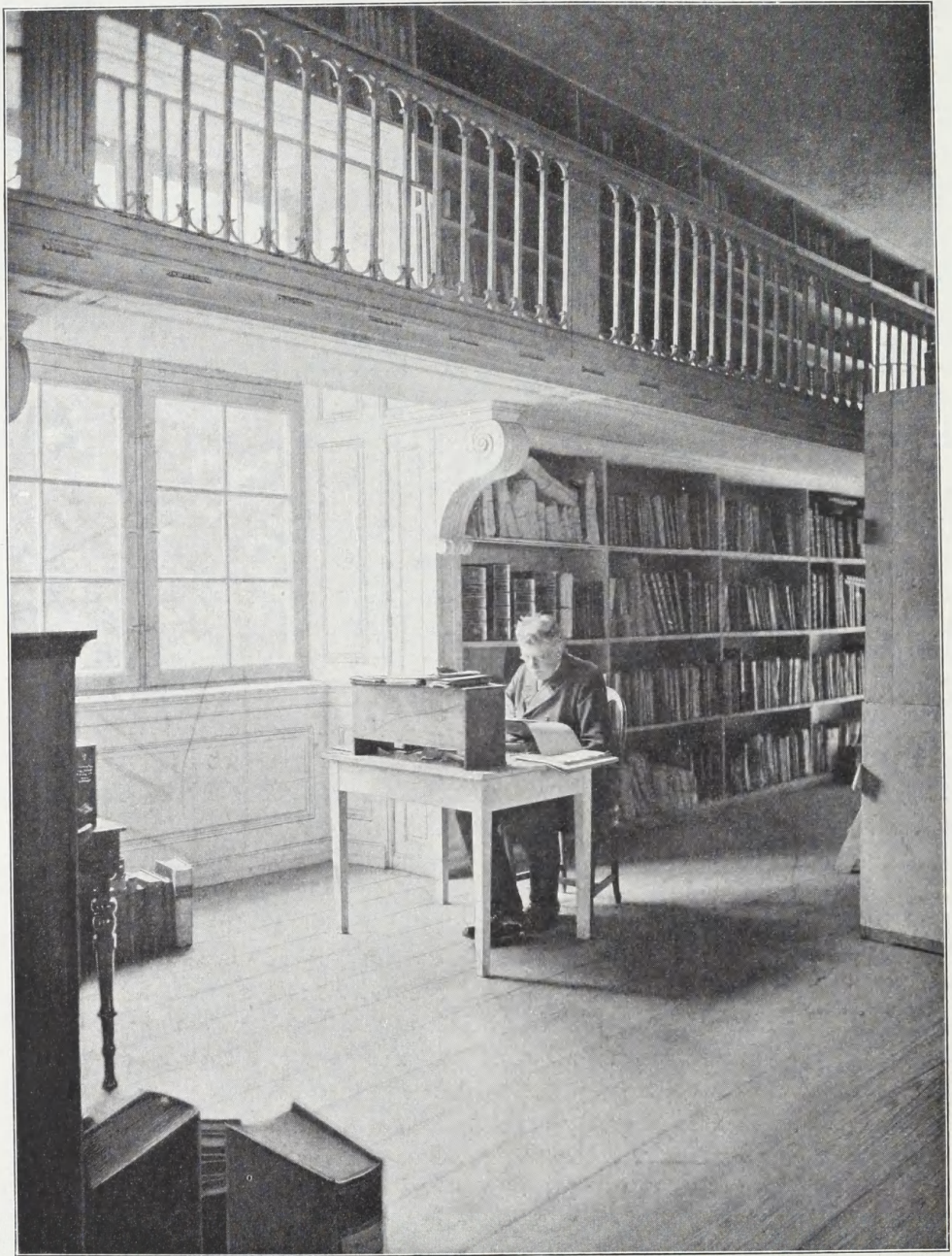
Og tolkes skal vort Hjærtelag
Med Lovord, som er sande.

Længe overlevede Vahl dog ikke denne fornøjelige Fest. Han var den Gang paa Grund af Bruuns Sygdom konstitueret som Overbibliotekar, altsaa Bibliotekets fungerende Chef; men allerede den 22. Marts s. A. gjorde et apoplektisk Til-

12. Danske Kontor i det gamle Bibliotek. 1906.

↑
Graf S. Ped.

13. En Sommerarbejdsplads i det gamle Biblioteks Manuskriptsal. 1906.

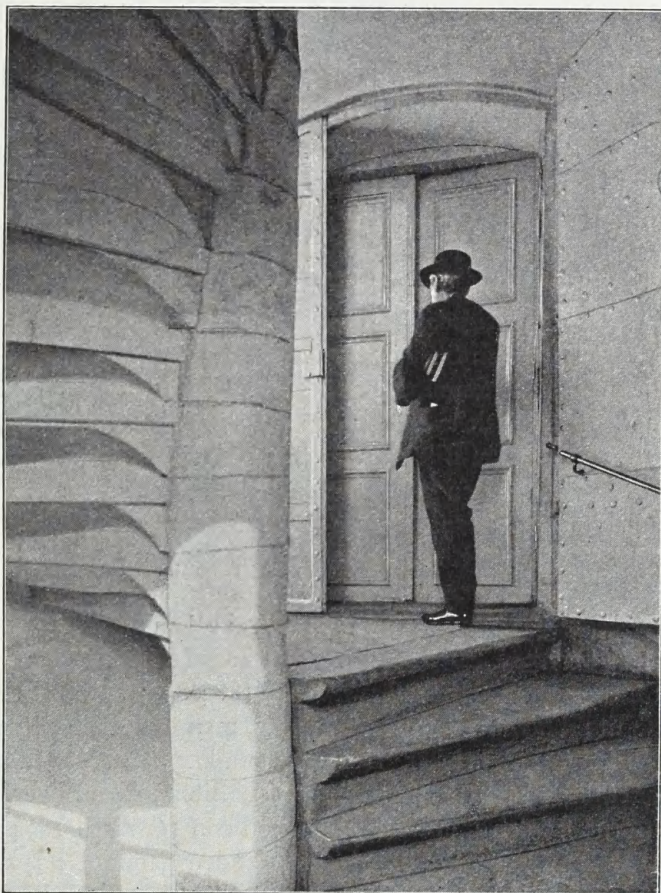
↑
Gizas

fælde Ende paa hans flittige Liv. Det er den fulde Sandhed, hvad den nuværende Chef derefter skrev om ham i Bibliotekets Aarsberetning: »Han har som Leder af Bibliotekets danske Afdeling udført et Arbejde, der sætter ham et uforgængeligt Minde i Biblioteket; hans enestaaende Arbejdskraft, hans Elskværdighed og sjældne Pligtfølelse gjorde ham til en af de bedste Mænd, der nogensinde har arbejdet for Institutionen«.

Som Vahls dygtige Medhjælpere i den danske Afdeling kunne her nævnes Cand. mag. Verner Dahlerup (1887-99) og Cand. mag. H. Ehrencron-Müller (fra 1894).

Foruden paa Læsesalen var det i den danske Sal og i den danske Afdelings Kontor, at der forhandlede med Vahl. Her regerede han; men nedenunder paa første Sal var Hovedkontoret, der tillige var Udlaansstue. Her sad, da jeg begyndte at komme i Biblioteket, ved den lille Pult i Vindueskarmen Bibliotekaren Chr. Bruun tilvenstre og Underbibliotekaren, den slavisk-kyndige E. M. Thorson, tilhøjre, og ved den lange Pult Assistenterne Cand. phil. Chr. Weeke, Cand. mag. Carl Elberling og Cand. phil. Fr. Barfod samt som Inspektør ved Udlaanet tilhøjre nærmest ved Indgangsdøren Forfatteren Carl Brosbøll (Carit Etlar).

»Hvad skal vi med den Gjøngenhøvdning?« skal gamle Fabricius have sagt, da Brosbøll blev ansat, og ganske med Bibliotekets Vilje var Ansættelsen nok ikke. Cand. phil. L. V. Petersen, der efter Chr. K. Fr. Molbechs Udnævnelse til Professor i Kiel var udset til at fortsætte hans Arbejde ved Seddel-skrivningen til den danske Afdeling og alt var konstitueret i hans Plads som Amanuensis, som det den Gang hed, maatte træde tilbage som Volontær, da Brosbøll i Juli 1853 ved Indflydelse fra Hoffet blev udnævnt til Amanuensis. Derfor blev det dog Petersen, der kom til at

Ved Indgangen til Udlaanskontoret.

↑
F. Hendriksen

fortsætte Arbejdet ved den danske Katalog, hvad han vedblev med, til Chr. Bruun i 1857 afløste ham. Petersen blev paa den Tid kaldet til at være Lærer for Prins Christians Börn; han døde i 1879 som Professor.

Hvad Brosbøll angaar, da fik han i 1858 den Stilling ved Biblioteket, han derefter beholdt til 1885, d. v. s. i 27 Aar; han blev efter den historiske Forfatter G. F. Lassen Inspektør ved Udlaanet. Som saadan kunde han være baade elskværdig og uelskværdig, alt som Hovedet stod paa ham. Det var elskværdigt, naar han en Gang, da jeg fra Biblioteket ønskede at laane forskellige Smaaskrifter om dansk Pottemageri, betroede mig, at han havde skrevet Meget om Jydepottetilvirkningen. Han kunde blot ikke, hverken den Gang eller senere, oplyse, hvor det var kommet frem, og enhver Efterforskning i den danske Afdeling endte ganske resultatløs. Biblioteksinteresseret blev han aldrig, og ganske oplysende i saa Henseende er hans Brev til H. F. Ewald, hvis Laan paa Biblioteket forekom ham urimeligt stort. Han skriver: »De dyrker Deres Studium som Romanforfatter langt mere vidtløftigt og fremfor alt möjsommeligere, end De behøver«, og tilbyder ham en Samtale: »jeg haaber, at det skal spare Dem mange Timers Studium«. Den Brosbøllske Fantasi vældede frit uden Hensyn til Bøger.

Saa passede Fr. Barfod med sit store Skjæg meget bedre ind i Ensemblet. Alene den Omstændighed, at han i fem Aar virker i Biblioteket, giver det ligesom Attest for, at det var blevet alt tysk Spøgeri kvit og var en helt dansk Institution. Han blev udnævnt til Assistent samme Dag som Johannes Vahl, nemlig den 28. Marts 1861, men den Dag havde Barfod, den tyve Aar ældre Mand, faaet een Skrivelse til fra Kirkeministeriet, og den forklarer hans Ansættelse. Fra 1855 havde han været Fuldmægtig i Rentekammerarkivet, men en her paatænkt Reform saa bort fra ham, og saa blev det ordnet saaledes, at han paa samme Dag entledigedes som Fuldmægtig i det nævnte Arkiv og ansattes som Assistent ved Biblioteket. Selvfølgelig havde han forskellige Interesser, der gik forud for Bibliotekets, hans Rigsdagsvirksomhed skulde og maatte saaledes passes; men det er blevet sagt, at den Seddelbeskrivelse, han besørgede til den danske Katalog af den Hjelmstjernske Samling, er udført »med største Flid og Grundighed«. Derfor var den dog ikke helt brugelig; den var upraktisk. Efter derom indgiven Ansøgning fratraadte han sin Biblioteksstilling i 1866.

Saa staar der en ganske anden Biblioteks-glan om Navnene Weeke og Elberling. Tidligt i Treserne bleve de Assisterter, og i en udholdende, stille Virksomhed have de vist Biblioteket og særlig de Afdelinger i det, hvis Interesser lagdes i deres Hænder, store Tjenester. Desuden er der særlige Egenskaber at gøre opmærksom paa for hver af dem. Weeke kan nævnes som den kyndige, altid til Hjælp beredte Skriftlæser; det er fra hans Haand vi have den omhyggelige Udgave af Lunde Domkapitels Gavebøger (1884-89); og hvad Elberling angaar, da kom han til Biblioteket som Naturkyndig, men desuden er han Litteraturhistoriker og fremfor Alt Bogelsker, Elsker af smukke, stilfuldt indbundne Bøger. Han har væsentlig staaet for Indbindingen af Bibliotekets Bøger. Man kan læse om det i Viserne fra den muntre Fest, da han den 16. April 1894 fyldte 60 Aar.

De en Gang unge blive efterhaanden gamle. De rykke op. Weeke, der blev Underbibliotekar i 1885 ved E. M. Thorsons Entledigelse, er død i 1905 i sit 73de Aar, og Elberling, der blev Underbibliotekar efter Vahl, sad ved Pulten i

Udlaansstuen, da Bibliotekets Flyttetime slog, som den Eneste, der var tilbage af dem, jeg saa dér for noget over 40 Aar siden. I stedet for Barfod kom Cand. theol. Nic. Jacobsen, der, da han i 1874 blev Præst, efterfulgtes af Cand. jur. Julius Mar-

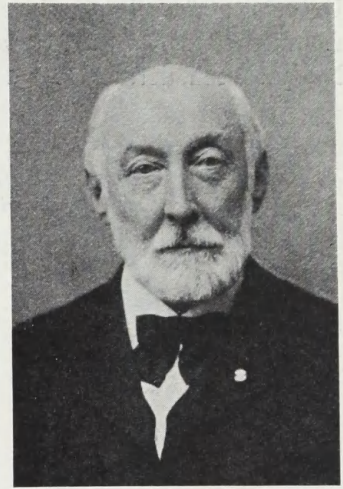
Fra den store Sal i den gamle Biblioteksbygning under Flytningen.
Soldater ved Støvsugeapparatet under Ledelse af en Biblioteksassistent.

tensen, der ved Flytningen har taget sin Afsked. I 1871 kom Cand. mag. C. F. Bricka til, og da han i 1883 gik over til Rigsarkivet, blev Cand. mag. Emil Gigas hans Eftermand. Ved Brosbølls Afgang i 1885 blev der endda Plads for to nye Assisterter, Stud. mag. H. O. Lange og Dr. phil. Ernst von der Recke. Denne Sidste

fik Udlaansvirksomheden under sig, og da han i 1891 forlod Biblioteket, gik denne Virksomhed snart efter over til den nye Assistent Cand. mag. Julius Clausen.

Nu raadede afgjort de unge Kræfter. Det er under den i 1901 udnævnte nye Overbibliotekar H. O. Lange, at den gamle Bygning er bleven forladt og det nye Bibliotek er taget i Brug. Det er en hel ny Æra, der nu begynder, og den skal hilses med ethvert godt Ønske. Men vi Ældre maa have Lov til samtidigt at se tilbage og med beundrende Tak mindes alle de kun karrigt Aflagte, der have været med til det store Arbejde, der er udført i det fra Fortiden overleverede historiske Lokale, der ved sin uhensigtsmæssige Indretning paa saa mange Maader lagde Hindringer i Vejen for Arbejdet, der desuagtet stadig er blevet udført og stadig voksede. Lad os blot tage et Par Tal fra den senere Tid. I Finansaaret 1864-65 modtog Biblioteket Afleveringer fra 84 danske Bogtrykkerier, ved Flytningen fra c. 300; i det nævnte Aar afleveredes 67 Aviser, 107 Tidsskrifter, 842 Bøger og 493 Smaaskrifter, ved Aarhundredskiftet vare disse Tal voksede til 238 Aviser, 450 Tidsskrifter, 2915 Bøger og 1946 Smaatryk foruden Sange, litografiske Blade, Kort og Musikhæfter. Og hvor er ikke samtidigt den udenlandske Litteratur, som nøjagtigt maa følges for Indkøbenes Skyld, vokset og vokset. Den Sum, der i denne Periode er bleven brugt til Indkøb og Indbinding, var ved dens Begyndelse 14,000 Kr., men ved dens Slutning 36,000 Kr. Idet vi Ældre selvfølgelig haabe og vente endnu Mere af den nye Æra, maa vi her tilsidst endnu have Lov til at mindes, at den Tid, i hvilken vi have søgt Biblioteket, udelukkende bærer Navn efter een Mand, Overbibliotekar Dr. phil. Chr. Bruun. Jeg har et Par Gange — udenfor Biblioteket — talt med Werlauff, der den Gang var meget gammel og meget svag, han kunde væsentligt Intet meddele, Intet huske; af hans kun kort regerende Efterfølger, Justitsraad Bølling, har jeg intet Indtryk; hele Tiden er Bruuns. Og han besad Egenskaber, der lod ham udføre Arbejder, som længe ville mindes. Var han end til sine Tider lidt sær, lidt egen, lidt utilgængelig, saa at han, selv indenfor Bibliotekets Mure, væsentlig synes at have været en ensom Mand, fylder hans Virksomhed.

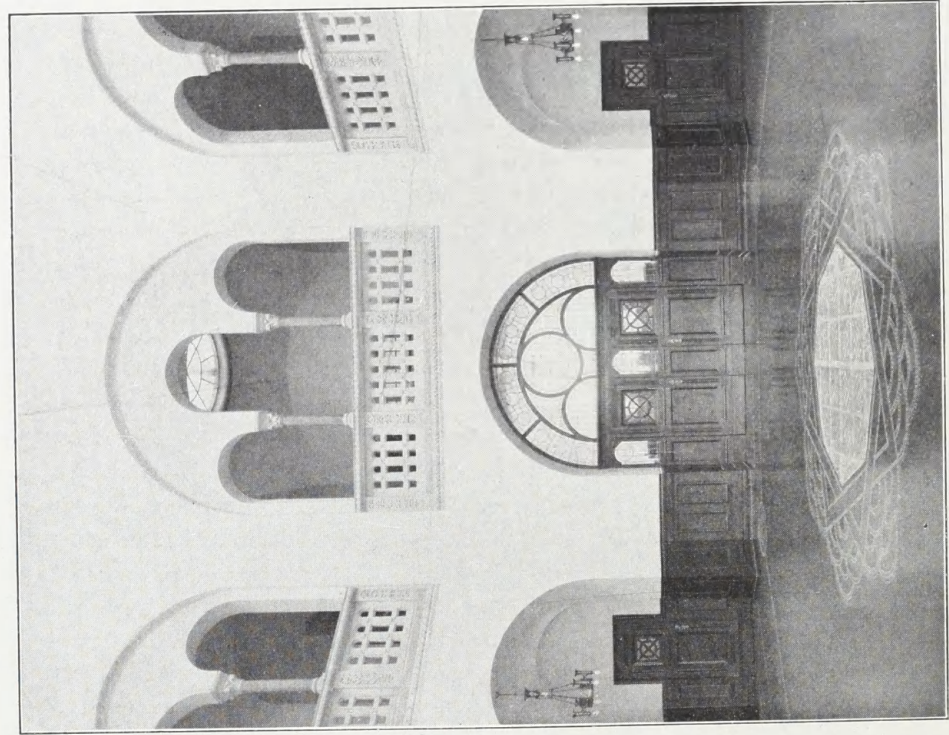
Tro imod den svundne Tid kendte han nøje sit Biblioteks Traditioner, saaledes som det fremgaar af de fortræffelige Mindeskrifter, han udsendte til dets Ære, »Det store kongelige Biblioteks Stiftelse«, der udkom i 1873, da Biblioteket havde virket i 200 Aar, og »Paa Hundrede-Aarsdagen efter at det store kongelige Bibliotek blev erklæret for at være et offentligt Bibliotek«, der udsendtes i 1893. Herhen hører ogsaa Skriftet »Til Erindring om Jon Erichsen paa Hundrede-Aarsdagen efter hans Død den 29. Marts 1887«. Til ham saa Bruun op. »Ham skylder jeg saa meget«, staar der i Bogen, og saa vises der, hvorledes han i oprigtig Hengivenhed for Biblioteket arbejdede ikke alene med praktisk Dygtighed, men med videnskabelig Nøjagtighed. Her saa Bruun sit Forbillede, og saa naaede

Underbibliotekar CHR. WEEKE.

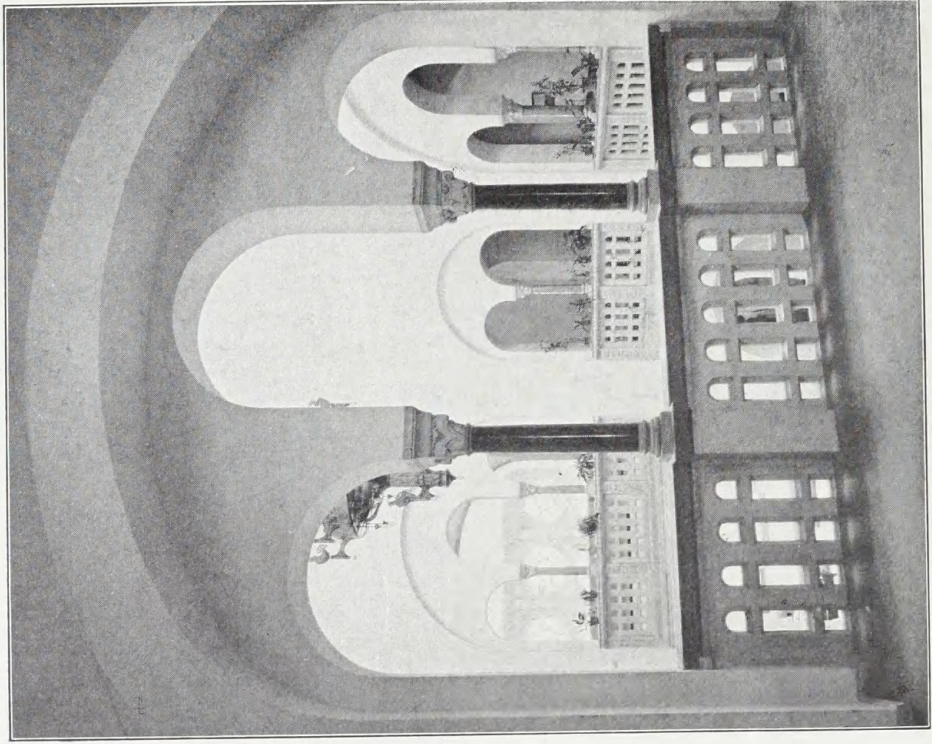

14. Skrivemaskinen i Brug i det gamle Biblioteks store Sals Sidegang. 1906.

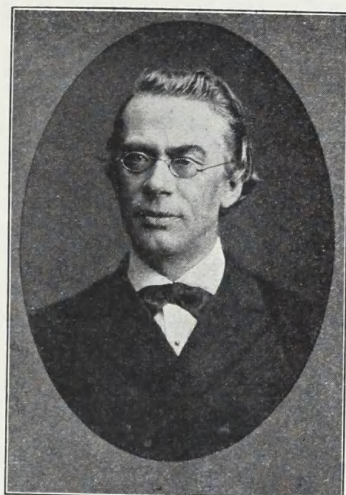

15. Hovedetagens Midterhal mod Udlånskøntoret.

Kgl. Biblioteks ny Bygning.

16. Fra Midterhallens øvre Gallerier.

Dr. phil. CHR. W. BRUUN.
Overbibliotekar fra 1863-1901.

han med den største Ære at fortsætte og afslutte det vigtige Værk, »den danske Katalog«, som Jon Erichsen havde lagt den første Grund til.

De uheldige Lokaler i den gamle Biblioteksbygning fik Bruun ikke Bugt med, sköndt han i alt Fald een Gang fremkom med Ombygningsplaner og oftere alvorligt paatalte de store Mangler; det er imidlertid en Frugt heraf, naar Löven om en ny Biblioteksbygning Opførelse endelig kom den 22. Marts 1897. Men hvad han absolut naaede, var at gøre det væsentlig lettere for de Besøgende at kunne benytte Bibliotekets Bogrigdom. I dets Styrelse og hele Arbejde skabte han en tidligere ukendt Plan og Orden, hvis Resultater vedblive at vise sig, ogsaa efter hans Tilbagetræden, saaledes i de af Dr. Gigas udarbejdede Kataloger over Erhvervelser af nyere udenlandsk Litteratur ved Statens offentlige Bi-

blioteker (I, 1902) og over det store kongelige Biblioteks Haandskrifter (I, 1903). Forarbejderne til dem høre Bruuns Tid til. Men først og sidst gælder det her den saa ofte nævnte danske Katalog og det derpaa grundede Nationalværk »Bibliotheca Danica«, som Bruun begyndte at udgive i 1877. Hvad der her er ydet, danner Epoke.

Her maa da ogsaa endnu göres opmærksom paa, at den Mand, der gik i Spidsen for disse Arbejder, helt tilhørte Biblioteket. Hans Virksomhed her var hans Livs Virksomhed. Ved Siden af den kunde han umuligt have beklædt noget andet Embede, saaledes som det tidligere var Skik. Werlauff var foruden at være Bibliotekar Professor i Historie ved Kjøbenhavns Universitet; Moldenhawer var først teologisk Professor (til 1805) og derefter Medlem af Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler; Jon Erichsen var Deputeret i Rente- og Generaltoldkammeret; Schlegel var Professor baade ved Universitetet og Kunstakademiet samt Sekretær i Selskabet for de skønne Videnskaber; Möllmann var Holbergs Efterfølger som Professor i Historie og Geografi o. s. fr. Bruun er den første Chef, for hvem Biblioteksvirksomheden ikke var en Virksomhed ved Siden af, men hans Et og Alt. Han stod da ogsaa paa sin Post den 3. Oktober 1884, da det brændende Kristiansborg truede Biblioteket. Det var dröje, bekymrede Timer; men Vinden bar fra i rette Öjeblik, Faren afvendtes, Biblioteket led, Gud ske Lov, ingen Skade. De iværksatte, ganske omfattende Redningsforanstaltninger havde dog bragt Adskilligt i Uorden, og da det desuden fandtes rigtigt nu at foretage forskellige Brandsikringsarbejder, maatte Biblioteket holdes lukket i nogen Tid, hvad der for Mange kom meget ubejligt. Vel blev der efter indtrængende Anmodning etableret en midlertidig Læsesal i Studenterforeningen; men hvad der kom i Stand her, var kun en mager Erstatning. I de Dage mærkedes det, hvor meget Biblioteket betød.

Det store kongelige Bibliotek, der begyndte som en international Bogsamling med nogle isprængte danske Bestanddele, var blevet et betydende Centrum for

ethvert Arbejde i det danske Aandslivs Tjeneste. Som Opbevaringssted for vort Lands Litteratur, Begrebet taget i allervideste Forstand, fra den ældste til den nyeste Tid, var det kommet til at huse en Nationalskat af uendelig Værdi, om hvilken de fremmede Afdelinger, sköndt talrigere i Bindantal, kun kunde siges at danne Rammen. Om noget fremmed, særlig tysk Spøgeri kunde der ikke længere blive Tale. Og at man nu ogsaa let kunde finde sig tilrette i den store danske Afdeling, skyldtes de i Chr. Bruuns Bibliotekstid planlagte og udførte Arbejder, for hvilke enhver Besøgende, ja Enhver, der føler sig som Dansk, nu og i Fremtiden maa vide ham Tak. Det var i Følelsen heraf, at »Forening for Boghaandværk«, der udsender nærværende Mindehæfte, alt i 1893 ved det Jubilæum, Biblioteket da fejrede, smykkede Bruuns Pult i Udlaansværelset med Planter og derunder lagde det her gengivne Pergamentsblad med Lavrbærkransen.

